

ALLA OFFER ÄR OSKYLDIGA OFFER - ELLER?

En kvalitativ innehållsanalys av hur brottsoffer gestaltas i media

Noor Ali, Rebecka Leth & Fanny Strömberg

HT-20

Kriminologi III

Självständigt uppsatsarbete, 15 hp

Huvudområde: Kriminologi

Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete

Handledare: Johanna Börrefors

Alla är oskyldiga offer - eller?

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att närmare studera hur brottsoffer gestaltades i de svenska tidningarna Dagens Nyheter och Aftonbladet. Tidigare forskning har visat på att media tenderar att fokusera på dramatiken i händelsen där offer ofta gestaltas som positiva och gärningspersoner som negativa. Uppsatsens material bestod av tolv nyhetsartiklar från fyra olika mordfall som analyserades med en innehållsanalys. Uppsatsens teoretiska utgångspunkter var teorin om det ideala offret och gestaltningsteorin. Resultatet från analysen visade att brottsoffren till stor grad gestaltades som positiva och oskyldiga i nyhetsartiklarna. Däremot om offret sen tidigare hade ett avvikande beteende gestaltades personen på ett mer negativt sätt. Slutsatserna från uppsatsen var att båda tidningarna gör relativt lika gestaltningar där fokuset ligger på brottsoffrets positiva egenskaper. Aftonbladet gestaltade i överlag brottsoffren mer beskrivande och dramatiskt än vad Dagens Nyheter gjorde.

Nyckelord: media, ideala offer, brottsoffer, gestaltning, innehållsanalys.

All victims are innocent victims - or are they?

Abstract

The aim of this essay was to examine how crime victims are portrayed in the Swedish newspapers Dagens Nyheter and Aftonbladet. Previous research has shown that the media tends to focus on the dramatic aspect of a criminal incident, and the victim is often portrayed in a positive way and the perpetrator in a negative. The material of this essay consisted of twelve news articles from four different murder cases, which has been analyzed with a content analysis. The theoretical points of this essay were the theory about The ideal victim and The framing theory. The results from the analysis showed that crime victims are often portrayed as innocent and in a positive way. Although, if the victim used to have a deviant behavior, he was portrayed in a more negative way. The conclusions of this essay were that the two newspapers portrayed the victims fairly similarly and focused on the positive characteristics of the crime victim. In general, Aftonbladet had a more descriptive and dramatic portrayal of the victim than Dagens Nyheter.

Keywords: media, ideal victims, crime victims, framing, content analysis.

Innehållsförteckning

Alla offer är oskyldiga offer - eller?	1
Tidigare forskning	2
Teori	5
Syfte och frågeställningar	8
Metod	8
Analysmetod	9
Urval	9
Etiska överväganden	10
Trovärdighet och giltighet	11
Tillvägagångssätt	12
Resultat och analys	13
Redovisning av empiri	14
Kodning av empiri	15
Analys av kodningen	18
Analys kopplat till teori	19
Analys kopplat till tidigare forskning	31
Avslutande diskussion	33
Diskussion kopplat till teori	33
Diskussion kopplat till syfte och frågeställning	34
Styrkor och svagheter	35
Implikation och framtida forskning	36
Referenser	39
Analyserade nyhetsartiklar	40

Alla offer är oskyldiga offer - eller?

Det är argumenterat kring huruvida medias gestaltning av olika brottsoffer kan påverka samhällets syn på dessa vilket kan ge en förenklad och felaktig bild, samt även kan leda till konsekvenser för brottsoffers möjlighet till rättslig hjälp (Smolej, 2010; Brottsofferjouren, u.å.). Vilka egenskaper hos ett brottsoffer som media väljer att framföra tycks vara av större vikt för olika mediakanaler än vilket brott offret faktiskt har blivit utsatt för (Slakhoff & Brennan, 2019; Donley & Gualtieri, 2017). Enligt Förenta Nationernas *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power* (1985) är ett brottsoffer en person som har skadats fysiskt, psykiskt, genomgått ekonomisk förlust eller försämring av sina grundläggande rättigheter genom handlingar som strider mot lagen. Denna definition ska vara densamma för alla oavsett etnicitet, hudfärg, kön, religion, religiösa eller politiska åsikter samt eventuella funktionshinder. Trots denna definition kan begreppet "brottsoffer" ses som inte helt tydlig eftersom media kan anses ha makt i att forma samhällets tankar och åsikter kring hur brottsoffer beskrivs (Nilsson, 2012). Media innefattar bland annat radio, tidningar, internet samt böcker (Strömbäck, 2014). Denna uppsats har valt att fokusera på media i form av en dagspress (Dagens Nyheter) och en kvällspress (Aftonbladet). Det finns en uppfattning i samhället om att media är en representation av verkligheten och med detta infinner sig också makten över att förmedla information till samhället (Heber, Tiby & Wikman, 2012). Om media har makten att förmedla information till samhället kan de även ha makten att förmedla information om vem som ses som ett legitimt offer eller inte. Enligt Heber m.fl. (2012) skulle ett offer kunna ses som legitimt först när gärningspersonen i fallet har blivit dömd, dock definieras ett legitimt offer i denna uppsats som en person som blir berättigad sin status som brottsoffer av media. Uppfattas inte ett brottsoffer som legitimt av samhället kan det ha negativa konsekvenser som att personen inte får den hjälp som denne har rätt till. Därför är det alltså viktigt att få legitim status som offer för att samhället ska kunna ge den hjälp som finns tillgängligt när en person har blivit utsatt för ett brott (Brottsofferjouren, u.å.).

Det är alltså viktigt att vara kritiskt till hur media rapporterar och hur gestaltningen av samma brottsoffer ser ut i olika media (Pollak & Kubrin, 2007). Eftersom media kan påverka samhällets syn på legitim offerstatus är det också viktigt att ha förståelse för vem det är som får offerstatus och vem som inte får det. Smolej (2010) är en finsk forskare inom kriminologi och sociologi som utgått från teorin "det ideala offret" för att undersöka hur finsk media, i form av tv-program, bidrar till konstruktionen av en persons offerstatus. Det ideala offret innebär att en person endast får fullständig status som offer om hen uppfyller vissa

offerspecifika attribut, som till exempel svag och oskyldig. Smolej (2010) hävdar att de personer som blir ideala offer är de som den specifika mediekanalens tittare kan identifiera sig med och att definitionen av ideala offer skiljer sig mellan samhällen, människor och över tid. Detta väckte vårt intresse av att i denna uppsats titta närmare på hur brottsoffer gestaltas i media. Om det framförallt är så kallade legitima brottsoffer som får hjälp och stöd från olika myndigheter (Brottsofferjouren, u.å.) kan det vara betydande att kartlägga representationen av brottsoffer i media och hur brottsoffer beskrivs. För kriminologin skulle detta kunna bidra till en bredare förståelse kring ämnet och öppna upp för nyanserade diskussioner kring hur brottsoffer gestaltas i media och vilka konsekvenser det kan få.

Tidigare forskning

Nedan följer en genomgång av tidigare forskning där studier har gjorts på bland annat media och hur gestaltningen av brottsoffer ser ut samt hur det påverkar samhällets syn på dem.

En studie gjord av Pollak och Kubrin (2007) har jämfört hur en brottshändelse gestaltas i TV respektive tidningar för att identifiera likheter och skillnader. De använder sig utav en innehållsanalys för att analysera den data de hittat och jämför sedan skillnaden mellan hur en tidning gestaltar en brottshändelse och hur ett tv-program gestaltar samma brottshändelse. Studien lade särskilt vikt vid hur typiska brottsliga ungdomar gestaltas i nyheter trots att det är vuxna som är mer brottsbenägna och utsätts för brott. De grundläggande fakta som presenteras om brottet i de olika källorna skiljde sig inte åt, däremot kunde man få olika intryck om brottsoffrets eller förövarens etnicitet beroende på vilken typ av media som granskades. Resultatet visade att nyhetstidningar och tv-program representerade ungdomsoffer på liknande sätt, vilket även gällde för representationen av ungdomsbrottslingar. Bland annat genom att ungdomar och deras brott gestaltas som irrationella samt att ungdomar som utsätts för brott gestaltas som oskyldiga. Både tv och tidningar betonade dramatiken i händelserna, dock spelade tv mer på tittarnas känslor genom att försöka införa en känsla av rädsla. Enligt artikelförfattarna infann sig inte denna grad av rädsla på samma sätt i nyhetsartiklarna (Pollak & Kubrin, 2007).

I en annan studie av Dixon och Linz (2000) har en innehållsanalys genomförts genom ett slumpmässigt urval av tv-nyheter för att undersöka huruvida svarta, latinamerikaner och vita är över- eller underrepresenterade som offer och gärningspersoner i nyhetskanaler. Resultaten visade att svarta och latinamerikaner var i högre utsträckning underrepresenterade som offer än vad vita var. Dessutom var det större sannolikhet att svarta och latinamerikaner gestaltades som gärningspersoner än som brottsoffer. Artikelförfattarna identifierade två

möjliga förklaringar till detta vilket var ekonomiska intressen och ett maktförhållandeperspektiv. I ett samhälle där majoriteten av befolkningen är vita och även de som rapporterar nyheterna är vita ger det dem makten att forma nyheterna på det sätt som är fördelaktigt för dem. Ur ett ekonomiskt perspektiv är nyhetskanaler i behov av att framhäva dramatiska nyheter som säljer och om majoriteten av deras läsare är vita är det gynnsamt att rapportera om vita offer som läsarna kan identifiera sig med. Om media presenterar fler vita som offer och fler svarta som gärningspersoner så kan det uppstå en större rädsla hos vita som ser nyhetsinslagen. En förklaring till detta är den så kallade "ethnic-blame" diskursen, där svarta och latinamerikaner blir beskyllda för vitas handlingar (Dixon & Linz, 2000).

Även Slakhoff och Brennan (2019) har studerat hur svarta, latinamerikaner och vita gestaltas i media. Studien tillämpade en kvalitativ dokumentanalys där syftet var att analysera hur första sidorna på fyra olika tidningar skrev om offer. Deras förväntningar var att de skulle hitta mer nyheter på förstasidan om vita offer än om latinamerikanska och svarta offer. De förväntade sig även att vita offer skulle få mer sympati än svarta och latinamerikaner. De kom fram till att i amerikanska nyheter blev svarta kvinnor ofta beskrivna som "dåliga" och "risktagare". De blev beskyllda för sin utsatthet för brott på grund av deras omoraliska beteende samt att de frivilligt valde att umgås med "dåliga" människor. I nyheterna togs det även upp att svarta oftare är bosatta i osäkra miljöer vilket ledde till att deras brottsutsatthet blev normaliserad samt att negativa stereotyper om familjerna och bostadsområdena uppkom. Trots att minoriteter ofta är bosatta i tätbebyggda områden (Urban centers) och att svarta kvinnor i dessa områden är i högre utsträckning utsatta för brott, så bör denna utsatthet inte betraktas som en självklarhet. I de nyhetsartiklar som betonar brott som skett i "sämre" bostadsområden så tenderar läsaren att tro att brott inte kan undvikas, vilket minskar berättelsens chockvärde. En sådant upptäckt är i linje med konceptet om nedskrivningen av minoriteter då viktimisering av dessa personer representerar en mindre förlust för samhället och ses som mindre skadligt än viktimisering av vita (Slakhoff & Brennan, 2019).

Forskarna Donley och Gualtieri (2017) har visat på att mord är ett brott som genererar mycket mediatäckning där just seriemord är av extra stort intresse. Studien har undersökt hur media gestaltar en händelse där en seriemördare mördade hemlösa personer och forskarna är intresserade av hur offrens socioekonomiska status är porträtterade i nyhetsrapporteringen. Vilken typ av brotts handling och vilka egenskaper hos ett offer som har stort nyhetsvärde är en del som studien fokuserat på. Etnicitet, kön, ålder och avvikande beteende hos offret verkar vara faktorer som har betydelse för nyhetsvärdet. Forskarna menar att om personen som blivit utsatt för ett brott är en man, vit eller gammal så har personen större nyhetsvärde

och ett offer som var involverade i olagliga/avvikande aktiviteter före mordet anses ha mindre nyhetsvärde. Dessutom tenderar media att överdriva seriemord för att skapa och bibehålla intresse. För att få allmänhetens uppmärksamhet gestaltas offren ofta som "namnlösa och ansiktslösa" och seriemördaren får istället en kändisstatus. Studien har genomfört en innehållsanalys på flera online-artiklar och har bland annat fokuserat på hur många gånger ordet "hemlös" nämns. Resultatet visade att förövaren har ett mycket större nyhetsvärde än offret som var hemlös. Det visade sig att förövaren och vilken insats polisen hade gjort fick mycket mer uppmärksamhet än det hemlösa offret. Donley och Gualtieri (2017) menar att en anledning kan vara att just seriemördare har ett stort nyhetsvärde och detta på grund av bland annat rädslan av att ha en seriemördare lös i samhället. Några av artiklarna som studien har analyserat hade rubriker som innehöll ord som "hemlös knivhuggning" eller "hemlös mördare" vilket kan vara missvisande då de kan tolkas som att offret som var hemlös var gärningspersonen. Dessutom bidrar rubriker som innehåller begrepp som "hemlös mördare" till stigmatiseringen av hemlösa då de förstärker bilden av hemlösa som farliga och att de bör undvikas. Forskarna menar att människors läsvanor har förändrats med tiden vilket gör att rubriker på nyhetsartiklar är viktigare idag än någonsin tidigare (Donley & Gualtieri, 2017).

En svensk studie av Lundström (2016) har forskat på sekundära offer och definierar begreppet som personer som inte är direkt utsatta för ett brott men ändå upplever viktimering genom att till exempel bevittna ett brott. Svensk medierapportering av sekundära offer som mordoffers föräldrar och andra nära familjemedlemmar har studerats och frågeställningen är huruvida representationen av sekundära offer påverkar den generella identiteten av brottsoffer. Studien fokuserar på fyra mycket uppmärksammade fall och analyserar artiklar från DN, SvD, Expressen och Aftonbladet. För att identifiera dessa fyra fall och hitta artiklar för den aktuella studien användes söklplattformen Retriever. För att analysera svensk medierapportering användes Nils Christies teori om ideala offer då det bland annat anses väsentligt hur åstadkommandet av offerstatus är relaterat till konstruktionen av gärningspersonens och offrets relation till varandra. Resultatet från studien visade hur media representerar sekundära offer genom en hierarkisk uppdelning mellan antingen hämndlystenhet och krav på ökade straff eller genom representation av deras legitima upplevelser av förlust och sorg. Lundström anser vidare att det inte fanns några nämnvärda likheter mellan medias rapportering av sekundära offer och Christies ideala offer. Ett intressant fynd var dock att genom medias rapportering förstärks bilden av offer som "insiders" och gärningspersoner som "outsiders" i relation till vad samhället anser är norm (Lundström, 2016).

Teori

I denna uppsats kommer vi använda två olika teorier i vår tolkning av den för uppsatsen insamlade empirin, nämligen teorin om ideala offer och gestaltningsteorin. Nedan följer en redogörelse för varje teori var för sig samt det teoretiska begrepp som kommer att användas i vår analys. Sedan motiveras varför dessa teorier/teoretiska begrepp är av relevans för vår uppsats.

Det ideala offret. Nils Christie var en norsk sociolog och kriminolog som 1986 presenterade ramen för teorin om det ideala offret (2013). Christie anser att det finns vissa personer som lättare får status som offer än andra. Att bli ett offer är alltså inte något som per automatik sker när en person har blivit utsatt för ett brott utan status som legitimt offer *får* man. En person som får legitim offerstatus identifierar Christie som ett idealt offer och får endast stöd om personen uppfyller fem egenskaper. Dessa egenskaper är att (1) offret är svag och/eller sårbar, (2) offret utför en respektabel handling vid brottets tidpunkt, (3) offret omöjligt kan beskyllas för att ha blivit utsatt för brottet, (4) förövaren är stor och elak samt (5) förövaren och offret har ingen personlig relation till varandra.

Trots att offret måste vara svag för att få legitim offerstatus, argumenterar Christie för att hon samtidigt måste vara tillräckligt stark för att hävda sin egen status. Detta visar på att begreppet är något flytande och vem som ses som ett idealt offer kan förändras med tiden. Christie exemplifierar detta med att kvinnor som blir våldtagna av sina män inte ansågs som ideala offer före 1986. De närmar sig dock en legitim offerstatus bland annat för att synen på ideala offer förändras och kvinnor som blivit våldtagna av sina män får mer spelrum till att kunna hävda sin egen status. Christie menar att kvinnor och barn i högre grad ses som ideala offer jämfört med män. *Ideala offer* och *ideala förövare* är två begrepp som är beroende av varandra på det sättet att ju mer ideal offret är, desto mer ideal är förövaren och vice versa. Slutligen visar Christie på att *ideala offer* inte är synonymt med *verkliga offer* och att de mest ideala offren oftast inte gestaltas som verkliga.

Vi intresserar oss för teorin det ideala offret eftersom det finns en idé om att ideala offer får en mer legitim status och stöd från samhället än offer som inte ses som ideala (Christie, 2013). Detta kan anses problematiskt eftersom samhället kan få olika syn på själva brottsoffret beroende på hur media väljer att gestalta denne, där teorin det ideala offret kan ligga till grund för representationen. Fördelarna med teorin är att det är väldigt tydligt och det är enkelt att följa Christies resonemang kring begreppet *ideala offer*. Dock finns det inget empiriskt underlag i Christies teori där den faktiskt går att applicera på verkligheten (Smolej,

2010). Detta är en av anledningarna till att denna studie valt att tillämpa teorin vid analysen för att fördjupa redan befintlig kunskap om teorin.

De begrepp som vi i vår uppsats kommer använda oss av från teorin, förutom *ideala offer*, är *ideala förövare* och *verkliga offer*. Det första begreppet är *det ideala offret* och är en status som en person får från samhället, men också själva tar anspråk på (Christie, 2013). Christie menar att det är en status som vilken status som helst, som till exempel att vara hjälte är en status. Det andra begreppet är den ideala förövaren, vilket sker i samspel med det *ideala offret*. Enligt Christie är *ideala offer* beroende av *ideala förövare* och exemplifierar detta genom att en gammal dam som ramlar och bryter höften får sympati av samhället, men det är först om hon bryter höften till följd av att en person rycker hennes väska som det skapar rubriker i media. En *ideal förövare* är svart, jämfört med det ideala offret som är vit. Ideala förövaren är också en farlig man som är en främling till offret och han är näst intill omänsklig. Enligt Christie är det här till stor del även samhällets syn på en förövare. De två begreppen, *ideala offer* och *ideala förövare*, är beroende av varandra där ju mer idealt ett offer är, desto mer idealt är förövaren.

Verkliga offret är det tredje begreppet och skillnaden mellan ideala och verkliga offer beskriver Christie (2013) som en paradox. Han menar att *ideala offer* oftast inte är *verkliga offer* och att det är vanligare med män som blir misshandlade i en bar än gamla damer som blir utsatta för väskryckning. Det är dock den gamla damen som blir det ideala offret, inte mannen som blir misshandlad. Enligt Christie är en aspekt i att vara ett *idealt offer* att man ofta är rädd för att bli viktimerad. Däremot är *verkliga offer* oftast inte rädda för att bli viktimerade då de har mer korrekt information om de verkliga riskerna kring att bli utsatt för ett brott. Den gamla damen får istället sin information från massmedia där utsatthet för brott ofta får stor uppmärksamhet.

Vi anser att det finns ett stort intresse i att undersöka hur synen på ideala och icke ideala offer påverkar medias nyhetsrapportering och i sin tur samhällets åsikter. Som nämnts tidigare i inledningen är det av intresse att undersöka om det finns vissa brottsoffer som beskrivs som mer ideala än andra och denna studie ämnar kontextualisera begreppet i svenska nyhetsrapportering samt om det går att applicera teorin det ideala offret i praktiken.

Gestaltningsteorin. Gestaltningsteorin (Framing Theory) utgår ifrån att hur något presenteras påverkar de val som människor gör när de bearbetar information (Goffman, 1974). Vad som väljs att presenteras är en typ av ram där den vanligaste ramen, enligt teorin, är den ram som media använder sig av för att förmedla information. Ramen påverkar publikens uppfattning av nyheterna genom att inte enbart berätta vad de ska tänka på utan

även hur man ska tänka kring en fråga. Ervin Goffman, en kanadensisk-amerikansk sociolog, var den första som framförde teorin under namnet Frame Analysis. Goffman hävdar att människan tolkar vad som händer runt om i världen genom deras primära ramverk. Denna ram betraktas som primär då den tas för givet av användaren. Jesper Strömbäck (2014) översatte The Framing Theory till svenska och valde då att benämna den vid Gestaltningsteorin. Strömbäck skriver att teorin grundar sig i idén om att media framställer nyheter på ett sätt som påverkar samhället. Hur en gestaltning tolkas beror på den enskilda individens kognitiva scheman, där organisering av kunskap och minnen avgör hur man tolkar gestaltningen. En händelse kan därmed ges flera olika gestaltningar beroende på vem som rapporterar händelsen. Vad som ligger till grund för en gestaltning beror dels på rådande nyhetsvärderingar, uppfattningar om vad som är kommersiellt gångbart, dels av rådande kulturella normer och värderingar. Medias gestaltningar av verkligheten är inte densamma som den riktiga verkligheten utan konstrueras och gestaltas utifrån medias begränsade format. Media måste därför välja vad de vill presentera för information, till exempel vilket ämne, vilka perspektiv som ska belysas, vilka attribut och betoningar som ska framföras men också vad som ska betraktas som fakta. Detta betyder också att den verklighet som vi människor gestaltat är inte verkligheten utan det är den verklighet som media valt att gestalta. Ju mer beroende människor är av media, desto mer mottaglig är vi för påverkan av media.

En vanlig uppfattning av samhället är att media är en spegelbild av verkligheten och med det synsättet är även uppfattningen att media är objektiva. Om samhället tror att media speglar verkligheten ger det också media makt över att forma samhällets tankar och åsikter. Enligt Jesper Strömbäck (2014) finns det ingen forskning som visar på att media faktiskt är en representation av verkligheten. Man kan alltså inte sätta ett likhetstecken mellan media och verkligheten. Det är varför denna studie har valt att använda sig av gestaltningsteorin eftersom intresset ligger i att undersöka medias roll i representationen av offer. Teorin påstår även att det finns en konkurrens mellan gestaltningarna och detta väcker också intresset i att jämföra hur olika nyhetsartiklar representerar brottsoffer.

Det positiva med gestaltningsteorin är att den belyser problemet i att det finns ett stort förtroende för media och att det är en spegling av verkligheten. Dock finns det ett problem i att det inte har forskats så mycket på området och man vet inte riktigt vad det är som påverkar medias gestaltningar eller hur stora effekterna är av gestaltningarna. Utifrån teorin kan det antas att till exempel samhällets värderingar, normer, kultur och samhällseliga debatter har en inverkan på hur media väljer att gestalta nyheter.

Från gestaltningsteorin har denna studie valt att använda begreppet *gestaltningsskonkurrens*. Det innebär som nämnts ovan att det finns en konkurrens mellan gestaltningar där det verkar som att vissa gestaltningar är mer effektiva än andra. Enligt Strömbäck (2014) har det helt enkelt forskats för lite på gestaltningsteorin och konkurrensen mellan gestaltningar för att kunna dra några absoluta slutsatser, men det går att göra vissa antaganden. Det kan bland annat antas att även om media har makt, är makten inte definitiv utan kan förändras där media kanske inte alltid har makt. Det går även att se att vissa gestaltningar har större effekt än andra men det går inte att se vad som gör en gestaltning mer effektiv än en annan. Denna uppsats vill därmed jämföra Dagens Nyheter och Aftonbladets olika gestaltningar och representationer av brottsoffer där begreppet *gestaltningsskonkurrens* förväntas kunna användas som ett hjälpmedel för att belysa eventuella skillnader i gestaltningen av brottsoffer.

Sammanfattningsvis kommer denna uppsats använda sig av teorin om det ideala offret och gestaltningsteorin. De teoretiska begrepp som ämnas användas i analys av empiri är *ideala offer*, *ideala förövare*, *verkliga offer* och *gestaltningsskonkurrens*.

Syfte och frågeställningar

Utifrån tidigare forskning och teori finns det anledning att tro att medias nyhetsrapportering innefattar olika gestaltningar av brottsoffer, vilka som följd påverkar samhällets syn och inställning till ett offerskap. Med detta avstamp syftar den aktuella uppsatsen till att närmare studera hur två svenska inflytelserika tidningar, Dagens Nyheter och Aftonbladet, gestaltar brottsoffer med avseende på fyra uppmärksammade mordfall. De brotts handlingar som studien analyserar är mordet på Wilma, Peter, Vincent och Adriana. Utifrån detta har följande frågeställning ställts upp:

- Hur gestaltas fyra olika brottsoffer i Dagens Nyheter respektive Aftonbladet?

Metod

Denna uppsats har tillämpat en kvalitativ forskningsansats eftersom syftet är att undersöka hur två svenska tidningar gestaltar brottsoffer. Empirin i studien är insamling av dokument i form av offentliga svenska nyhetsartiklar från två tidningar, Dagens Nyheter (DN) och Aftonbladet (Yin, 2013). Sedan har en kvalitativ textanalys genomförts, i form av en innehållsanalys, för att analysera nyhetsartiklarna. I följande metodavsnitt följer en beskrivning av analysmetoden, urvalsprocessen, etiska överväganden, trovärdighet och giltighet samt tillvägagångssätt.

Analysmetod

Denna uppsats kommer analysera insamlat material genom en innehållsanalys, vilket är en analysmetod där dokument och texter från olika typer av media i form av till exempel tryckta, handskrivna eller elektroniska analyseras (Bryman, 2011). Just denna analysmetod har valts för den här studien eftersom den är flexibel och ger möjlighet till att fokusera på språkets egenskaper där uppmärksamheten ligger på textens innehåll och kontextuella betydelse (Hsieh & Shannon, 2005). I och med att syftet med denna uppsats är att undersöka hur brottsoffer gestaltas i Aftonbladet och Dagens Nyheter, anses en innehållsanalys göra detta möjligt genom att just fokusera på materialets innehåll och betydelse. Målet är att få en bredare förståelse för materialet och att skapa kategorier utifrån materialet för att senare i analysen tolka empirin med hjälp av teorierna. Detta typ av tillvägagångssätt kallar Hsieh och Shannon (2005) för en konventionell innehållsanalys.

Vid genomförandet av den konventionella innehållsanalysen läses först materialet igenom flera gånger för att få en övergripande bild av texten (Hsieh & Shannon, 2005). Utifrån materialet markeras sedan de meningsbärande enheter som är relevanta för studiens syfte och skapas koder utifrån dessa som sammanfattar textens viktiga innehåll. Dessa koder grupperas sedan in i kategorier vilket baseras på kodernas likheter och skillnader. Det är dessa kategorier som kan benämnas som det manifesta innehållet och utifrån kategorierna skapas eventuella underkategorier. När alla dessa steg har gått igenom kan det latent innehåll tolkas utifrån kategorierna.

Vid genomförandet av en innehållsanalys talas det även om det latent och manifesta innehållet (Bryman, 2011). Det manifesta innehållet är det konkreta eller ytliga där det är relativt uppenbart vad texten säger och med det latent innehåll menas den bakomliggande meningen. Denna studie kommer analysera både det manifesta och latent innehåll för att få en bred förståelse för materialet och där det finns ett intresse av att tolka vad den underliggande meningen är i texterna.

Urval

Denna uppsats ämnar undersöka hur media gestaltar fyra olika brottsoffer och vi har därför valt att använda ett avsiktligt urval vid val av nyhetsartiklar för att få data som är relevant för just denna studies ämne. Ett avsiktligt urval innebär att man handplockar sitt urval ur populationen för att forskningsämnet ska bli så mångsidigt belyst som möjligt (Yin, 2013). Vi som uppsatsförfattare plockar medvetet ut urvalet som bedöms vara till nytta för studien. Den

data som tas fram ska dock inte enbart vara data som stödjer forskningen utan det är lika relevant med data som motsätter sig den forskning som avses genomföras. Denna typ av urval är relevant inom kvalitativa studier och har baserats på den aktuella studiens syfte och frågeställningar. Vid urvalsprocessen eftersträvas bred information där fyra svenska brotts handlingar från tidsperioden 2019 till 2020 valdes för att undersöka hur brottsoffret i de olika händelserna gestaltas i nyhetsartiklarna. Just denna tidsperiod valdes för att spegla medias nutida gestaltningar av brottsoffer, vilket exempelvis nyhetsartiklar från tio år tillbaka inte hade kunnat göra. Dessutom ville vi begränsa antalet träffar som skulle vara genomförbart utifrån uppsatsens resurser genom att endast söka efter nyhetsartiklar från två år. För att få en bredare synvinkel så valdes en dagstidning och en kvällstidning, Dagens Nyheter och Aftonbladet, där Dagens Nyheter benämner sig själva som en oberoende liberal tidning och Aftonbladet som en oberoende socialdemokratisk tidning (Dagens Nyheter, 2008; Aftonbladet, 2020). Studien valde att avgränsa till endast två tidningar på grund begränsad tidsåtgång samt att mängden material att analysera inte skulle vara för omfattande. Tidningarna kommer att användas för att försöka få varierande information om hur brottsoffer gestaltas där källorna eventuellt kan säga emot varandra vilket ger ett bredare spektrum av information och minskar risken för att studien blir snedvriden (Yin, 2013). Ytterligare en anledning till att just dessa tidningar valdes är för att Aftonbladet är den kvällstidning som har mest antal sidvisningar och Dagens Nyheter är den dagstidning som har mest antal sidvisningar, enligt Kantar Sifo (2020). I och med att Aftonbladet och Dagens Nyheter är de tidningar som har flest läsare kan det även innebära att deras gestaltningar når ut till ett stort antal personer.

Etiska överväganden

Denna studie kommer ta hänsyn till de etiska principer som presenteras enligt Vetenskapsrådet (2017). Att vara tydlig och öppen med metoden som används är av största vikt och alla nyhetsartiklar som har inkluderats i studien kommer att presenteras, även om vissa nyhetsartiklar går emot forskarnas eventuella förutfattade meningar. Informationskravet utgår ifrån att forskaren ska informera de berörda om forskningens syfte och även samtyckeskravet är viktigt inom forskning då alla deltagare har rätt att själva bestämma över sin medverkan. I och med att denna studie använder sig av sekundärkällor har nyhetsartiklarna sedan tidigare granskats utifrån etiska krav (Mediaombudsmannen, u.å.). På grund av att studiens data är offentlig problematiseras hänsynen till kravet om konfidentialitet. Materialet präglas av detaljrik liksom känslig information offentlig för och

med syfte att nå allmänheten. För att inte bidra till att offentliggöra enskilda individer skulle eventuellt materialet kunnat avkodas, där samtliga namn ersätts med pseudonymer och detaljer om brottsförfarandet utesluts (Yin, 2013). Vi anser dock att brottsoffrens namn tillför värdefull information då de hänger tätt samman med de valda mordfallen och är därmed centrala. Vi väljer därför att inkludera dessa. I övrigt eftersträvas anonymitet av eventuella familjemedlemmar eller andra omnämnda personer i materialet. Vi anser det väsentligt att överväga de val som rör konfidentialitetskravet i och med studiens känsliga karaktär. Nyttjandekravet kommer att uppfyllas då den data som samlas in och analyseras kommer endast att användas för forskningens ändamål, men finns som tidigare nämnt redan tillgänglig som offentligt material. Studien har gjort sig medveten om The General Data Protection Regulation [GDPR] men det är inte aktuellt att samla in några personuppgifter förutom det som redan nämns i nyhetsartiklarna (Datainspektionen, u.å.).

Trovärdighet och giltighet

För att styrka denna uppsats trovärdighet och giltighet har en hög transparens eftersträvas genom hela studien (Yin, 2013). Uppsatsen ska kunna replikeras av andra utomstående personer och därför har studiens tillvägagångssätt eftersträvat en övertydlig och genomgående beskrivning genom detaljerad dokumentation och förklaring av forskningsmetod. Det finns en kritik mot kvalitativa studier där åsikten är att det kan vara svårt för andra forskare att genomföra en studie av samma slag (Bryman, 2011). Genom att vi uppsatsförfattare fokuserar på övertydlighet av tillvägagångssättet ämnar denna studie förenkla en replikering. Vi som genomfört denna uppsats besitter en stor medvetenhet om att i kvalitativa studier kan forskarnas egna tankar och åsikter ha en påverkan på resultatet. För att minimera risken för så kallat forskarbias (Silverman, 2015) har det funnits en ständig diskussion mellan oss som författar denna studie för att göra oss medvetna om varandras förförståelse om ämnet. Dessutom har det funnits en kontakt mellan oss för att försöka till så stor utsträckning som möjligt öka enigheten vid analysen av materialet. I och med att vi är tre uppsatsförfattare berikas våra samtal och diskussioner då vi kan bidra med nya synvinklar. Detta kan kallas en slags triangulering, vilket innebär att man eftersträvar minst tre sätt att styrka ett visst fenomen som studien avser redovisa (Yin, 2013). Vi som är uppsatsskrivare har analyserat empirin på vart sitt håll för att sedan bekräfta eller dementera varandras tolkningar. Mycket tid har disponerats till genomläsning samt bearbetning av studien för att vi reflexivt ska kunna granska arbetet och för att säkerställa att en hög transparens eftersträvas. En studies reflexivitet innefattar att forskarna kritiskt förhåller sig till sin egen kunskapsproduktion.

Hur valet av nyhetsartiklar genomfördes var också ett sätt för att styrka trovärdigheten genom att begränsa tidsspannet från 2019 till 2020, minimera antal träffar genom specifika sökord för att sedan självständigt gå igenom nyhetsartiklarna och till sist diskutera artiklarna gemensamt. Arbetet med sökning av nyhetsartiklar har också varit flytande där vi har gått tillbaka flera gånger och genomfört sökningar med nya sökord och tidsspann i syfte att inte bli låsta vid en viss händelse. De nyhetsartiklar som slutligen är med i studiens urval har valts för att de innehåller mycket information, är relevanta för studiens syfte och innehöll information om händelser som fanns i både Dagens Nyheter och Aftonbladet. Studien har försökt förbli relativt objektiv genom att inte styra vilka händelser som har analyserats utifrån våra egna åsikter eller meningar. Det är dock värt att nämna att valet av händelser påverkas av oss författare, trots försök att förbli objektiv. Vad vi anser är en händelse värt att analysera kan bedömas på ett helt annat sätt av någon annan (Yin, 2013).

Användandet av flera källor, som Dagens Nyheter och Aftonbladet i det här fallet, ger studien en bredare information om samma ämne vilket i sin tur stärker studiens trovärdighet ytterligare. Det finns även anledning att tro att det förekommer viss variation i fråga om huruvida dagspress respektive kvällspress skriver om händelser, i detta fall de fyra uppmärksammade mordena. Genom att studera gestaltningar i båda kan likheter och variationer i svenska tidningar i större utsträckning analyseras. Dessutom, om ett fenomen nämns i en av källorna kan det antingen bekräftas eller ifrågasättas om ytterligare en källa används (Yin, 2013).

Öppenheten med denna studie är viktigt för trovärdigheten. Trots att det finns en önskan om objektivitet är det svårt i en kvalitativ studie då forskarna som utför studie kan påverka resultatet, medvetet eller omedvetet. Som forskare kan till exempel ens politiska åsikter, teoretiska övertygelser, personliga egenskaper och erfarenheter vara svåra att förbise vilket i sin tur kan ha betydelse för hur materialet tolkas i analysen (Yin, 2013). När vi presenterar empiri i form av citat från materialet eftersträvas att återge långa och berikande utdrag, vilket bidrar till begripliga resultat och tydliga tolkningarna. Som nämnts ovan eftersträvas en hög transparens genom att skapa trovärdighet i studiens resonemang och tolkningar för att läsarens ska kunna övertygas om analysens trovärdighet.

Tillvägagångssätt

För att samla in datamaterialet till denna studie användes mediearkivet Retriever som finns tillgänglig via Örebro universitetsbibliotek. På Retriever valdes det tidsspannet och källor som är relevanta för denna studie vilket är nyhetsartiklar mellan 1 januari 2019 och 30

november 2020 från Dagens Nyheter och Aftonbladet. Detta för att avgränsa tidsspannet och inte ha för stort material att analysera samt att det ligger i studiens intresse att hitta nyhetsartiklar som ligger nära i tiden. Vid första sökningen användes "brott" och "offer" som sökord för att hitta lämpliga nyhetsartiklar till studien, vilket gav 367 träffar. Efter en genomgång av nyhetsartiklarna konstaterades att just dessa två sökord genererade material där få nyhetsartiklar ansågs relevanta för just denna studie, då majoriteten av nyhetsartiklarna innehöll mer information om gärningspersonen än brottsoffret än brottsoffret. Därefter gjordes en ny utökad sökning där sökorden "mord*" och "brott*" placerades under "alla dessa ord" samt "offer*" och "offre*" under "något av orden". Sökordet mord valdes eftersom vi vill avgränsa sökningen till endast ett typ av brott och därmed förenkla sökning. Ytterligare en anledning till varför denna studie har valt att avgränsa nyheter med brottsoffer som blivit mördade är för att mord är ett brott som genererar mycket mediatäckning (Donley & Gualtieri, 2017). Att använda "*" gör att sökningen blir mer flexibel eftersom det genererar nyhetsartiklar som innehåller ordet "mord" på ett eller annat sätt, till exempel "mordet". Varför just orden "offer*" och "offre*" placerades under "något av orden" var för att vissa nyhetsartiklar antingen använder sig av offer, offret eller offren etcetera.

Den nya sökningen genererade 529 träffar, 288 från Dagens Nyheter och 241 från Aftonbladet. För att hitta relevant material för den här studien sållades nyhetsartiklar bort som handlade om brott utanför Sverige, debattartiklar, sport, kultur och ledare. Kvar var 76 artiklar och efter ytterligare en granskning för att hitta nyhetsartiklar som nämndes i både Aftonbladet och Dagens Nyheter återstod 26 nyhetsartiklar. Dessa innehöll sex gemensamma brottsändelser. Sedan sållades de nyhetsartiklarna bort som ansågs bristfälliga och innehöll för lite information. Detta resulterade slutligen i fyra brottsändelser och tolv nyhetsartiklar som denna studie avser analysera. De fyra brottsändelserna är mordet på Wilma, Peter, Vincent samt Adriana.

Resultat och analys

Syftet med denna studie är att närmare studera hur brottsoffer gestaltas i svensk media, i form av en dagstidning (Dagens Nyheter) och en kvällstidning (Aftonbladet). Efter insamling av datamaterial valdes de fyra brottsändelser utifrån hur rika nyhetsartiklarna var på information och huruvida vi ansåg artiklarna relevanta för uppsatsens syfte eller inte. De fyra valda fallen är mordet på Wilma, Peter Vincent och Adriana. Resultat- och analysdelen inleds med en redogörelse av fallen där dessa kort presenteras och därefter analyseras fallen med fokus på brottsoffret. Analysen av uppsatsens empiri genomförs genom fem faser som är

(1) sammanställa data, (2) demontera data, (3) remontera data, (4) tolka data, och (5) dra slutsatser (Yin, 2013). Innehållet analyseras med hjälp av teorin om det ideala offret och gestaltningsteorin. I detta avsnitt redovisas även hur kodning av empiri genomförts samt hur analys av kodningen har genomförts. Sedan kommer en jämförelse mellan valda fallen och mellan tidningarna att genomföras, detta för att kunna se om brottsoffer gestaltas på olika sätt i media. Avslutningsvis presenteras en analys kopplat till tidigare forskning.

Redovisning av fallen

Nedan följer en redogörelse över de fyra brottsändelser som valdes efter artikelsökningar på Retriever. De brottsändelser som avses analyseras är mordet på Wilma, Peter, Vincent och Adriana.

Fallet Wilma. Wilma var 17 år när hon anmäldes försvunnen i november 2019 av sin familj. Hennes dåvarande pojkvän Tishko, 23 år, som hon bodde hos misstänktes tidigt i skedet att ha något med Wilmas försvinnande att göra (Tronparp, 2020; Herold, 2020). Två veckor efter Wilmas försvinnande hittades en kroppsdel i Tishkos lägenhet som gjorde att polisen kunde konstatera att hon var död. Han blev då misstänkt för att ha mördat Wilma. Resten av hennes kropp har fortfarande inte hittats, vilket gör att man inte kan fastställa en dödsorsak, och den dåvarande pojkvännen nekar till brott. Tishko döms mot sin nekande till livstids fängelse i tingsrätten. Han överklagar domen till Svea hovrätt som sänker straffet till 18 års fängelse (Kardell & Stigfur, 2020).

Fallet Peter. Peter mördades i augusti 2019 av hans jämnåriga kompis med en yxa, både brottsoffret och gärningspersonen var 16 år gamla vid tidpunkten (By & Hjertén, 2019). Gärningspersonen hade först ringt en annan kompis och frågat om han ville bada men den kompis svarade inte då ringde han Peter istället. Peter och gärningspersonen, som var barndomsvänner, cyklade tillsammans till en badplats där Peter mördades. Vid 22-tiden ringde gärningspersonen 112 och sa att han hade mördat en person. Polisen hittade sökningar på gärningspersonens datorn som visade på att han planerat mordet eftersom han bland annat hade sökt efter butiker där man kunde köpa en yxa. Efter en rättspsykiatrisk undersökning konstaterades att Peters mördare lider av en allvarlig psykisk störning och dömdes till rättspsykiatrisk vård för mord (Jamshidi, 2019).

Fallet Vincent. I slutet av december 2019 sköts Vincent, 20 år, till döds och hittades i en bil klädd i skyddsväst (By, 2020). Vincent ingick i ett kriminellt gäng som kallas "Shottaz" och polisen misstänker att han har blivit mördad av sitt eget gäng där en av medlemmarna är en känd rappare. Vincent och den kände rapparen ska tillsammans ha blivit dömda för ett brott 2018 och ska ha varit kumpaner. Det har dock kunnat bevisas att Vincent ska ha varit aktiv i

ett rivaliserande gäng då han även tidigare har blivit dömd för brott tillsammans med personer ur det gänget. Det finns därmed skäl till att motivet bakom mordet var hämnd på grund av illojalitet mot sitt eget gäng. Den kände rapparen som var en av de misstänkta för mordet släpptes i brist på bevis och det är fortfarande ingen som är dömd för mordet på Vincent (Österman, 2020).

Fallet Adriana. I augusti 2020 var den 12-åriga Adriana ute med sin hund klockan halv fyra på morgonen och blev då skjuten av ett gäng som åkte förbi med bil (Jamshidi, 2020). Brottet inträffade i närheten av en snabbmatsrestaurang och bensinstation. Man tror att kulan inte var avsedd till henne utan att hon blev skjuten av misstag och att det är gängkriminalitet som är orsaken till brottet. Det är flera som har blivit misstänkta, häktades men släpptes sedan i brist på bevis och i skrivande stund är det fortfarande ingen som har blivit dömd för mordet på Adriana.

Kodning av empiri

I följande avsnitt redovisas för hur kodningen av materialet har genomförts och sedan presenteras två matriser över kodningen. Slutligen analyseras materialet utifrån koderna som matriserna består av. Analys av empiri genomgår fem faser där de tre första omfattar kodning av empiri (Yin, 2013). I den första fasen av analysen sammanställs de 12 nyhetsartiklarna som avses analyseras och sedan kommer den andra fasen i analysen, nämligen demonteringsfasen. I demonteringsfasen bryts materialet ned i mindre delar och varje del får ett namn, en kod (Yin, 2013). Vi utformade en matris för att underlätta kodningen där först den meningsbärande enheten i artikeln lades till, sedan förkortades den så att endast det betydelsefulla från mening togs fram och till sist gavs meningen en kod. Den förkortade meningen skulle också kunna beskrivas som den första nivån i kodningen och den andra nivån är det som benämns som "kod" i den här studien. Nedan visas ett exempel på kodningen och hur själva matrisen ser ut.

Meningsbärande enhet	Förkortad mening	Kod
”Enligt dem hade Wilma gjort slut efter ett stormigt och destruktivt förhållande.”	Gjort slut efter ett stormigt och destruktivt förhållande	Destruktivt förhållande

Först lästes nyhetsartiklarna igenom flera gånger för att få en överblick av vad den handlade om innan själva kodningen genomfördes. Nyhetsartiklarna lästes och kodades separat mellan oss tre studenter som utgör den här studien och sedan gjordes en gemensam

avstämning där kodningarna jämfördes med varandra. Detta möjliggör en rik kodning av materialet då en person kan ha kodat sådant som en annan person inte hade sett vid första anblick, vilket bidrar till studiens trovärdighet (Yin, 2013). Vid val av meningsbärande enheter i nyhetsartiklarna markerades det som var relevant för studien utifrån syfte och frågeställningar. Studiens valda meningsbärande enheter var meningar som beskriver offret på ett eller annat sätt, ord som beskrivs som kännetecken för offret, till exempel “12-åringen” eller “tjej”. Även meningar som beskriver gärningspersonen markerades då det är relevant utifrån Christies teori om ideala offer där offret och gärningspersonens relation till varandra är av vikt. Slutligen markerades de meningar som beskriver själva händelsen, till exemplet vad offret gjorde vid tidpunkten för brottet eller känslord som beskriver händelsen som till exempel “tragiskt”. Beskrivningar av själva händelsen markerades eftersom detta anses relevant för att få en omfattande bild av hur tidningarnas gestaltningar ser ut.

I analysens tredje fas, remonteringsfasen, identifieras möjliga mönster i materialet (Yin, 2013). Detta görs genom en uppställning av empiri och även här användes en matris som är ordnad efter kategorier och subkategorier. Det utformades en matris för nyhetsartiklarna från Aftonbladet och en för nyhetsartiklarna från Dagens Nyheter. Efter att materialet hade kodats diskuterades vilka kategorier som lämpade sig bäst och det resulterade till slut i kategorierna “Brottsofferbeskrivning”, “Gärningspersonbeskrivning” och “Händelsebeskrivning”. Subkategorierna är “Kännetecken” och “Egenskaper” för de två första kategorierna och kategorin “Händelsebeskrivning” har endast en subkategori, “Brott - Mord”, eftersom det var få koder under denna kategori och det lämpade sig inte att ha flera subkategorier. Med subkategorin “Kännetecken” menas ord som nyhetsartiklarna har använt sig av för att man ska känna igen offret eller gärningspersonen, om man använder sig av ord som till exempel “tjejen” eller “23-åringen”. Under subkategorin “Egenskaper” finns ord som är mer beskrivande för offret och gärningspersonen på ett eller annat sätt. Till exempel ord som “snäll”, “likgiltig” eller “begåvad”. Det generella temat för båda matriserna är “Gestaltningar i media”.

Nedan presenteras tabell 1 och tabell 2 vilket är de matriser som har tagits fram utifrån kodningen av nyhetsartiklarna från Aftonbladet respektive Dagens Nyheter.

Tabell 1. Tema, kategori, subkategori och koder från innehållsanalys

Aftonbladet			
Tema	Gestaltningar i media		
Kategori	Brottsofferbeskrivning	Gärningspersonbeskrivning	Händelsebeskrivning

Subkategorori	Kännetecken	Egenskaper	Kännetecken	Egenskaper	Brott - Mord
Koder	16-åringen	Glad	16-åringen	Psykisk	Vänner mår dåligt
	Världens	Begåvad	Kille	störning	Kärlek
	bästa kille	Lycklig	23-åringen	Högpresterande	Obehaglig
	Pojke	Framtidsdrömmar	Pojkvännen	de	människosyn
	12-åring	mmar	Man	Kontrollerande	Skjuten av misstag
	Tjej	Hade vänner	Känd rappare	e	Destruktivt förhållande
	Flickan	Hjälpsam		Målmedveten	Våld
	Kille	Populär		Otrogen	Hjärtskärande skrik
	17-åringen	Smart		Dömande	I ett förhållande
		Älskad		Vanföreställningar	Kriminella nätverk
		Empatisk		Konstig	Svek
		Talangfull		Okänslig	Dödat sin vän
		Speciell		Obehaglig	Handlade mat med vänner
		Oskyldigt offer		människosyn	Umgås med fel vänner
		Modig			
		Snäll			
		Ängel			
		Social			
		Tidigare dömd			
		Jättefin			
		Svek			

Not. Dessa ord nämndes flera än en gång men nämns endast en gång i tabellen: "Glad", "Framtidsdrömmar", "Smart", "Hjälpsam", "Begåvad", "Speciell", "Empatisk", "Oskyldigt offer", "Snäll", "Kontrollerande".

Tabell 2. Tema, kategori, subkategori och koder från innehållsanalys

Dagens Nyheter					
Tema		Gestaltningar i media			
Kategori	Brottsofferbeskrivning	Gärningspersonbeskrivning	Händelsebeskrivning		
Subkategorori	Kännetecken	Egenskaper	Kännetecken	Egenskaper	Brott - Mord
Koder	16-åringen	Fel offer	16-åringen	Psykisk	Vänner
	Flicka	Stor potential	Före detta	störning	Chock
	Barn	Omtyckt	pojkvän	Likgiltig	Mördad av vän
	Flickvän	Oskyldigt offer	23-åringen	Narcissistisk	Sorg
	Före detta flickvän	Glad		Psykisk instabil	Meningslöst
	20-åringen	Bra kompis		Verkar oärlig	Grovt våld
		Yngre		Lättsam	Närstående lider
		Underlägsen		inställning	Kriminell miljö
		Springpojke		Oberörd	Gängkriminalitet
		Illojal		Ensam i rättssal	Bästa vän
		Dödad av sina egna			Hämnd
		Villkorligt frigiven			
		Grov stöld			
		Kriminell			

Not. Dessa ord nämndes flera än en gång men nämns endast en gång i tabellen: ”Omtyckt”, ”Flicka”, ”Kriminell miljö”, ”Dödad av sina egna”, ”Illojal”, ”Vänner”.

Orden som står i tabell 1 och 2 är de koder som tagits fram efter att kodningen av materialet genomförts. Det är således våra egna ord utifrån hur vi har tolkat det manifesta innehållet i nyhetsartiklarna.

Analys av kodningen

I detta avsnitt inleds fjärde fasen av analysen som innebär att tolka uppsatsens empiri (Yin, 2013). Nedan följer en genomgång av hur det latent innehåll kan tolkas och meningen bakom orden som kodats.

Det som tydligt går att urskilja ur de två tabellerna är att under kategorin brottsofferbeskrivning, framförallt under egenskaper, finns det betydligt fler ord än under de andra kategorierna. För Aftonbladet är det extra tydligt, vilket dock kan bero på att vi har analyserat sju nyhetsartiklar från just Aftonbladet och endast fem från Dagens Nyheter. Subkategorin ”Egenskaper” under ”Brottsofferbeskrivningar” i tabell 1, som är kodningen av Aftonbladets artiklar, är övergripande positiv. Det som sticker ut i tabell 2, är bland annat orden ”Kriminell”, ”Grov stöld” och ”Villkorligt frigiven”. Det är kodat från artikeln om mordet på Vincent som var involverad i kriminella gäng och därför skiljer sig från resten av offren. En mer djupgående analys av detta tas upp senare i analysen.

I tabell 1 består offrens egenskaper framförallt av ord som beskriver en person som inte är som alla andra, på ett positivt sätt. Ord som ”Superbegåvad”, ”Ängel”, ”Empatisk” och ”Populär”. Den underliggande meningen kan tolkas som att det är offer som var speciella och personer som många tyckte om. Nyhetsartiklarna som kodats från Aftonbladet har visat beskrivningar av offren som kan göra att läsaren känner sympati. Orden ”oskyldigt offer” nämns tre gånger i nyhetsartiklarna från Aftonbladet vilket kan stärka känslan av sympati då det ger en bild av att offret omöjligt kan beskyllas för brottet. DN beskriver ett av morden som ”meningslöst” vilket också bidrar till bilden av oskyldiga offer som inte hade något med brottet att göra.

Under subkategorin ”Egenskaper” hos gärningspersonen är det en stor kontrast från egenskaperna hos brottsoffret. Samtliga ord, båda för Aftonbladet och Dagens Nyheter, är relativt negativa och framför allt i jämförelse med beskrivningen av offren. Båda tidningarna tar upp eventuella psykiatriska undersökningar som gjorts och beskriver gärningspersonen som ”Psykiisk instabil”, ”Psykiisk störning”, ”Vanföreställningar” och ”Narcissistiskt”. Efter

att ha gått igenom kodningen träder en bild fram av gärningspersonerna som personer som står utanför samhället, är konstiga eller okänsliga och är inte som alla andra. En person som utsatt någon annan för brott eller en person som själv har blivit utsatt för ett brott gestaltas inte som en person som är en "normal" medborgare. Gärningspersonerna är personer som inte känner någon skuld eller empati. Dagens Nyheter har beskrivit gärningspersonen som "Likgiltig" och "Oberörd". Brottsoffret beskrivs till exempel istället av Aftonbladet som "Begåvad", "Populär" och "Talangfull".

Under kategorin "Händelsebeskrivning" är det ord som kan tolkas som känsloladdade och dramatiska. Aftonbladet beskriver bland annat händelserna med ord som "Umgås med fel vänner", "Skjuten av misstag" och "Dödad av vän". Även Dagens Nyheter har använt sig av orden "Mördad av vän" samt "Hämnd" och "Meningslöst".

I de fyra händelser som analyserats är samtliga offer 20 år eller under, vilket begränsar möjligheten för varierande ord som vi har döpt till "Kännetecken" i den här studien. Ingen av nyhetsartiklarna beskriver offren som "man" eller "kvinna", inte ens det offret som var 20 år. Både Aftonbladet och Dagens Nyheter understryker offrens unga ålder genom att beskriva dem som till exempel "flicka", "barn" eller "pojken". I Aftonbladet används bland annat ordet "kille" vid händelsen om 16-åringen som blev mördad av sin vän. Tidningarna använder också ofta offrens ålder som kännetecken, till exempel som "20-åringen", "17-åringen" eller "12-åringen".

Analys kopplat till teori

Nedan följer analyser av varje enskild brottshändelse där tolkningar sker med hjälp av teori i löpande i texten. Avslutningsvis jämförs händelserna med varandra samt jämförelser mellan Dagens Nyheter och Aftonbladet.

Fallet Wilma. Wilma beskrivs som en glad och positiv tjej som hade stora framtidsdrömmar. Hon älskade djur, var social och hade bra självförtroende. Aftonbladet skriver om hur tjejen som tidigare hade varit så glad, förändrades när hon blev ihop med den dåvarande pojkvännen: "Innan Wilma träffade honom var hon en glad och positiv tjej som gymmade och hade ett liv." (Aftonbladet, 2020, 16 maj). Med stöd av gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) kan detta tolkas som att Aftonbladet försöker betona hur Tishko har påverkat Wilma till det sämre då hon var en glad tjej innan hon träffade honom. Om Wilma aldrig träffat Tishko hade hon kanske fortfarande varit glad och positiv. Nyhetsartikeln som analyserats från DN har mer fokus på gärningspersonen och mindre fokus på offret där de bland annat skriver: "Han har haft en välfungerande vardag, med arbete och bostad, men en

bristande insikt i det egna psykologiska fungerandet" (Dagens Nyheter, 2020, 28 juli). Detta behöver inte betyda att hela tidningen fokuserar på just gärningspersonen utan det är den här artikeln som gör det. Att DN väljer att lägga mer fokus på gärningspersonen kan tolkas som att de anser det som mer intressant att läsa om gärningspersonen än om offret. När media gestaltar en nyhet så väljer de ut aspekter ur deras uppfattning av verkligheten och gör den mer framträdande, just för att främja en viss tolkning eller rekommendation (Strömbäck, 2014). Media gestaltar nyheter på olika sätt och en viss händelse kan därmed ges fler olika gestaltningar beroende på vem som rapporterar händelsen. Tidningarna gestaltar händelsen om mordet på Wilmas till viss mån på olika sätt där DN väljer att fokusera mer på gärningspersonen än Aftonbladet som fokuserar mer på brottsoffret. Detta kan förstås utifrån begreppet *gestaltningsskonkurrens* (Strömbäck, 2013) där en av tidningarna eventuellt kan ha större effekt än den andra beroende på hur händelsen gestaltas.

Båda tidningarna skriver också om hur relationen mellan offret och gärningspersonen såg ut. En av tidningarna skriver: "23-åringen ska ha utsatt sin yngre och fysiskt underlägsna flickvän för omfattande våld i den gemensamma bostaden." (Dagens Nyheter, 2020, 28 juli). Att Wilma beskrivs som just yngre och fysisk underlägsen kan tolkas som att DN vill visa på att hon var maktlös i förhållande till Tishko och hade inte kunnat försvara sig. Detta är även en av egenskaperna som gör att Wilma går mer i riktningen mot att hon är ett *idealt offer* (Christie, 2013). Aftonbladet målar också upp en beskrivning om ett förhållande som innehåller mycket våld. "[...] Wilma gjort slut efter ett stormigt och destruktivt förhållande." (Aftonbladet, 2020, 16 maj). Det verkar som att Wilma tidigare gjort slut med Tishko, men sedan gått tillbaka eftersom hon bodde i hans bostad vid brottets tidpunkt. Detta kan tolkas som ett ytterligare bevis på att relationen mellan offret och gärningspersonen var instabil och destruktiv, samt att Wilma inte hade någon bostad vilket gör henne underlägsen. Utifrån teorin om ideala offer kan det därmed tolkas som att hon är ett *idealt offer* med en fysisk överlägsen *ideal förövare* (Christie, 2013). Trots att Wilma dödades av sin pojkvän, vilket inte stämmer överens med Christies teori (2013) då gärningspersonen bör vara okänd för offret, kan hon på många andra sätt tolkas som ett *idealt offer*. Som DN skriver i citatet ovan var Wilma svag samt att Tishko var fysiskt överlägsen henne. Efter att ha kodat nyhetsartiklarna från DN och Aftonbladet är det inte mycket som antyder att Wilma skulle kunna beskyllas för sitt eget mord, vilket alltså gör att fallet stämmer överens med ytterligare en punkt för ett *idealt offer*. Wilma uppfyller därmed alla egenskaper för att betraktas som ett *idealt offer* förutom att Wilma och Tishko inte var främlingar.

Tishko, Wilmas dåvarande pojkvän som har blivit dömd för mordet på henne, beskrivs som en person som inte riktigt passar in i det normala, är konstig och något känslolov. DN skriver: "[...] uppvisar han narcissistiska drag och har ett ytligt känsloliv." och "[...] har Tishko beskrivit en sorg och saknad av sin före detta flickvän, men dessa känslor har inte verkat genuina." (Dagens Nyheter, 2020, 28 juli). Det kan tolkas som att det är DN:s egen tolkning att Tishkos känslor inte verkar genuina, vilket kan försvåra för läsaren att fatta sig en egen åsikt om ämnet. Det här skulle alltså kunna vara den gestaltning som DN visar upp och på ett medvetet, eller omedvetet, sätt påverkar läsaren (Strömbäck, 2014). Men hjälp av gestaltningsteorin kan det tolkas det som att Dagens Nyheter inte enbart beskriver vad som händer utan även styr in läsaren till att tycka på ett visst sätt. Som gestaltningsteorin belyser väljer media vilken information som ska presenteras och på vilket sätt. Verkligheten som DN och Aftonbladet målar upp är att Tishko är en person som är ytlig och inte genuin i sina känslor, men det behöver alltså inte vara verkligheten. Aftonbladet skriver dessutom: "Stundtals ska 23-åringen även ha varit uppenbart förvirrad och besatt av religiösa grubblerier: Han trodde Wilma var satan." (Aftonbladet, 2020, 16 maj). Detta visar på ett beteende som kan bero på en psykisk störning och ett avvikande beteende sätter en person utanför det normala (Christie, 2013). Den undersökning som gjorts på gärningspersonen tyder på att han lider av narcissism, som citerats från DN ovan. Detta kan tolkas som att DN väljer att gestalta gärningspersonen som en farlig person som har avvikande beteenden och detta faller i egenskap med *ideala förövare* där gärningspersonen är en farlig man (Christie, 2013; Strömbäck, 2014).

Att Tishko var besatt av religion och trodde Wilma var satan kan vara något som bidrar till hans status som ideal förövare. Enligt Christie är en *ideal förövare* näst intill omänsklig, en farlig man, främling och svart i jämförelse med offret (2013). I det här fallet kan han tolkas som näst intill omänsklig eftersom det verkar som han hade vanföreställningar om att Wilma skulle vara satan. Dock är han inte en främling för offret och inte heller svart. Ingen av tidningarna skriver om gärningspersonens ursprung, men båda hans namn och efternamn är icke svenskt vilket indikerar att han har utländskt påbrå. Detta skulle kunna bidra till bilden om att han är en *ideal förövare*. Att Tishko tolkas som en *ideal förövare* bidrar även till att Wilma ses ännu mer som ett *idealt offer* eftersom begreppen är beroende av varandra (Christie, 2013).

Trots att mord som begås av ungdomar är relativt ovanligt i Sverige (Brå, 2017), kan den destruktiva relationen mellan offret och gärningspersonen tolkas som ett förhållande som inte är lika ovanligt. Var femte ung person i Sverige uppger att de någon gång har blivit utsatt

för våld av någon de har en nära relation med (Brå, 2018). Att det är relativt många i Sverige som har blivit utsatt för våld i en nära relation precis som Wilma, resulterar även i att det finns många som kan identifiera sig med Wilma och vad hon har varit med om. Detta kan tolkas som att det bidrar till hennes framställning som *idealt offer* och att hon får en mer legitim brottsofferstatus (Christie, 2013). Aftonbladet skriver: "Vänner vittnar om hur han kontrollerade och bröt ner henne under deras förhållande" och "De berättade för polisen att pojkvännen misshandlade Wilma, var svartsjuk och hotfull." (Aftonbladet, 2020, 16 maj). Mordet på Wilma var alltså inte en händelse som uppstod från ingenstans, relationen var våldsamt och destruktiv. Därför kan Wilma tolkas som både ett *idealt offer* och ett *verkligt offer*. Verkligt, eftersom hon blivit utsatt för våld av sin dåvarande pojkvän, och till en viss del som *idealt offer* eftersom hon uppfyller vissa av de egenskaper som anses vara ideala (Christie, 2013).

Fallet Peter. Peter Plax var en 16-årig kille som snart skulle börja sitt första år på gymnasiet. "Han sa att det här var hans sista sommarlov som barn, därefter skulle det vuxna livet börja. Han längtade efter att göra en massa saker" (Aftonbladet, 2019, 26 augusti). Både Dagens Nyheter och Aftonbladet beskriver Peter som en begåvad pojke som ville förändra världen, en pojke som var väldigt ambitiös och hade en lysande framtid framför sig. Detta kan tolkas som att Peter gestaltas som en individ som skulle kunna ha gynnat samhället i framtiden om han inte hade blivit mördad. Aftonbladet har intervjuat Peters pappa som bland annat beskriver Peter på följande sätt: "Alltid glad. Alltid på gott humör. Världens bästa kille. [...] Han drömde om att bli psykolog" (Aftonbladet, 2019, 5 augusti). Tidningarna skriver också om hur fin Peter var som person och det finns reportage där hans familj blivit intervjuad i båda tidningarna. Peter beskrivs även som hjälpsam och empatisk i både DN och Aftonbladet. "En snäll person som var empatisk och hjälpte dem han kunde." (Dagens nyheter, 2019, 23 oktober) och "[...]Peter hjälpt honom genom en av de tuffaste perioderna i hans liv. De hade lärt känna varandra via nätet, de spelade ihop" (Aftonbladet, 2019, 26 augusti). Utifrån dessa citat kan det tolkas som att Peter var en omtänksam kille som ville hjälpa andra så gott han kunde. Dagens Nyheter skriver även: "Han var väldigt lättlärd och kunde sitta och spela sin Beethoven tre timmar i sträck om kvällarna [...] Han var språkbegåvad och kunde flytande engelska, ryska, spanska och lite belarusiska" (Dagens Nyheter, 2019, 23 oktober). Utifrån gestaltningsteorin kan detta tolkas som att tidningarna vill styra läsaren genom att beskriva Peter på detta sätt, där de vill betona hans begåvning och han gestaltas som en person som i vanliga fall inte kan förknippas med brottslighet (Strömbäck, 2014).

Med hjälp av Christies (2013) teori om ideala offer kan det tolkas som att Peter på vissa sätt kan ses som ett *idealt offer* och andra inte. För att ett brottsoffer ska ses som idealt ska offret och gärningspersonen inte ha någon slags relation till varandra. Dagens Nyheter skriver bland annat att offret och gärningspersonen var vänner. "Det finns ingenting som tyder på att de båda 16-åringarna var ovänner." (Dagens Nyheter, 2019, 23 oktober). Därför skulle Peter inte uppnå det kriteriet eftersom det var en av hans närmsta vänner som mördade honom. Det tolkas inte heller som att gärningspersonen är större och starkare än Peter, där deras jämgamla ålder bidrar till den tolkningen. Dock uppnår han andra kriterier som gör att han kan ses som ett *idealt offer*, utifrån teorin om ideala offer (Christie, 2013). Till exempel skedde mordet på en badplats där gärningspersonen lurat dit honom och sagt att de kunde åka och bada, vilket skulle kunna tolkas som en oskyldig plats att befinna sig på där man genomför en respektabel handling. Eftersom Peter beskrivs som en så snäll och empatisk person som ville hjälpa alla runt omkring honom tolkas det även som att han inte kan beskyllas för sin egen viktimisering.

DN skriver att gärningspersonen har sagt att det som hände är ett "missförstånd". "Det kan varit så att fel person dog." (Dagens Nyheter, 2019, 23 oktober). Detta syftar till att gärningspersonen berättat att han tidigare försökt lura ut en annan vän till badplatsen men han kunde inte, då valde han Peter istället. Den 16-åriga gärningspersonen dömdes till psykiatrisk vård då han, efter en sinnesundersökning, bedömts lida av en allvarlig psykisk störning.

I samband med undersökningen berättade 16-åringen, som beskrivits som högpresterande av personer i sin närhet och som hade A i nästan alla ämnen, hur han kanske ville bli advokat när han blev äldre, och hur han aldrig tidigare haft någon kontakt med barn- och ungdomspsykiatri. Han sade sig då heller aldrig ha provat narkotika och att han inte heller drack alkohol. (Aftonbladet, 2019, 26 augusti).

Christie (2013) skriver att en *ideal förövare* och ett *idealt offer* är i samspel med varandra där hur ideal gärningspersonen är beror på hur ideal offret är. Eftersom Peter generellt sätt inte stämmer överens med ett idealt offer, ses inte heller gärningspersonen som ideal. Ytterligare en anledning till att gärningspersonen inte tolkas som ideal är att han och Peter kände varandra.

Både Dagens Nyheter och Aftonbladet skriver att det är många som blivit påverkade av denna händelse och att kommunen aktiverade en krisgrupp samt att Peters skola anordnade en minnesstund. "[...] Peters död inte bara är en förlust för oss som familj eller för hans vänner

utan en förlust för hela samhället” (Dagens Nyheter, 2019, 23 oktober). I och med den slags uppmärksamhet som mordet har fått och att samhället verkar visa sitt stöd, tyder detta på att Peter till viss del ses som ett *idealt offer* (Christie, 2013). Hur media väljer att gestalta en händelse påverkar vårt sätt att se på den och när media beskriver Peter som en begåvad och hjälpsam kille som aldrig skulle göra någon illa kommer läsaren att tro på det även fast läsaren egentligen inte vet något alls om honom (Strömbäck, 2014).

Fallet Vincent. Mordet på 20-åriga Vincent som blev skjuten när han satt i sin bil, sticker ut i jämförelse med de andra fallen eftersom han själv var involverad i kriminella kretsar och var tidigare dömd för bland annat stöld. Tidningarna skriver om det här fallet som speciellt i relation till annan gängkriminalitet då Vincent verkar ha blivit mördad av sina egna gängmedlemmar. Dagens Nyheter skriver bland annat: ”Det som sticker ut med mordet på 20-åringen är att han tycks ha blivit mördad av sina forna vänner - alltså av sitt eget gäng.” (Dagens Nyheter, 2020, 4 januari). Om Vincent har blivit mördad av sitt eget gäng visar det på att offret och gärningspersonen, eller gärningspersonerna, kände varandra, vilket också går emot teorin om ideala offer och ideala förövare. Den *ideala förövaren* bör vara okänd för offret och näst intill omänsklig (Christie, 2013). Det nämns i båda nyhetsartiklarna att en person som varit misstänkt för mordet är en känd rappare, vilket kan vara en anledning till att just det här fallet har fått relativ stor uppmärksamhet i media då det bidrar till dramatiken. Dock är det inte en person som är okänd för allmänheten och är alltså inte någon som skulle kunna ses som en *ideal förövare*.

Varken DN eller Aftonbladet skriver att Vincent är skyldig till sitt eget mord, men hans tidigare domar och involvering i gäng nämns så pass ofta att det kan tolkas som att det latent innehåll i nyhetsartiklarna är det. Tidningarna skriver inte mycket om hur Vincent var som person utan det primära fokuset är att han var kriminell och att han är tidigare dömd för bland annat narkotikabrott samt grovt vapenbrott. Genom att gestalta Vincent på det här sättet förstärker det stämpeln som samhället kan ge en person som är kriminell och vad DN respektive Aftonbladet skriver om offret kan ses som verkligheten av läsaren (Strömbäck, 2014).

När den nu avlidne 20-åringen dömdes för försöket till grov stöld i somras konstaterade tingsrätten att endast ett fängelsestraff kunde komma i fråga eftersom 20-åringen inte bedömdes vara lämplig för samhällstjänst då han enligt uppgift visats i kriminella miljöer där dödligt våld förekommer. (Dagens Nyheter, 2020, 3 januari).

Utifrån detta citat av Dagens Nyheter kan det tolkas som att innan Vincent blev mördad var han så pass farlig att endast ett fängelsestraff var lämpligt. Återigen gestaltas inte Vincent som ett *idealt offer* (Christie, 2013). Dock har Aftonbladet intervjuat Vincents familj som beskriver honom som en jättefin person som inte allt passade in i kriminella gäng. "Han berättade inte någonting, de visste bara att det var fel vänner han umgicks med. Men han gick sin egen väg tyvärr. Man var orolig för honom." (Aftonbladet, 2020, 24 april). Detta gestaltar en annan typ av bild av Vincent, att han inte passade in i de kriminella kretsarna och det var hans vänner som var fel. Utifrån gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) kan vi förstå det som att Aftonbladet styr in sina läsare till att få en viss uppfattning om offret.

Varför Vincent blev mördad kan bero på hämnd och att offret agerat illojalt mot sitt gäng. DN skriver: "Att 20-åringen kan ha haft dubbla lojaliteter står också klart, det var bara några år sedan som han dömdes för brott som han begått tillsammans med personer som är kopplade till det rivaliserande gänget" och "Det ger skäl att tro att han på något sätt agerat illojalt och att mordet handlar om hämnd." (Dagens Nyheter, 2020, 4 januari). Som sagt kan det alltså vara Vincents illojalitet mot sitt eget gäng som var motivet till mordet. Detta kan tolkas som att det är en viss skuldbeläggning på offret. Om han inte hade agerat illojalt så kanske han aldrig hade blivit mördad. Utifrån detta skulle Vincent inte vara ett *idealt offer* eftersom en av egenskaperna är att offret omöjligt kan beskyllas för att ha blivit utsatt för brottet (Christie, 2013). Vincent blev skjuten i Rinkeby, vilket ses som ett utsatt område enligt Brå (2016). Med stöd av teorin om ideala offer kan detta tolkas som ytterligare en bidragande faktor till att Vincent inte gestaltas som ett *idealt offer*.

Som tidigare nämnts tolkas Vincent inte som ett *idealt offer* och det finns även ingen *ideal förövare* i fallet. "Fem män greps för inblandning i mordet redan samma natt. En av dem, en känd rappare, var en av Vincents bästa vänner." (Dagens Nyheter, 2020, 4 januari). Ingen har blivit dömd för mordet men misstankarna har starkt riktats mot Vincents vänner. Med hjälp av teorin om ideala offer kan det förstås som att Vincent är mer ett *verkligt offer* än ett *idealt offer* (Christie, 2013). Eftersom han var involverade i kriminella kretsar och var tidigare dömd för brott borde han ha varit väl medveten om riskerna som fanns för att själv bli viktimerad, vilket är en aspekt av att vara ett *verkligt offer*.

Både Aftonbladet och Dagens Nyheter har lagt stort fokus på Vincents kriminella bakgrund, att han blev mördad av sitt eget gäng och att en person som varit misstänkt är en känd rappare. I Aftonbladet gestaltas Vincent dock som en person som är snäll och inte passade in i de kriminella kretsarna. Vincents mormor berättar: "Det var en jättefin kille som

inte alls passade in i de här gången [...]” (Aftonbladet, 2020, 24 april). Detta skiljer sig från DN som inte inte skriver om hur Vincent var som person. I Aftonbladet beskrivs offret som en verklig person, utifrån det sättet som Aftonbladet valt att gestalta honom. På grund av hur offret gestaltas görs den tolkningen att artikeln från Aftonbladet eventuellt lämnar ett avtryck hos läsaren som inte DN gör, vilket skulle kunna innebära att Aftonbladets gestaltning är mer effektiv (Strömbäck, 2014).

Fallet Adriana. Den 12 åriga Adriana gestaltas tydligt i både Aftonbladet och Dagens Nyheter som ett brottsoffer för gängvåldet. “Hon blev ytterligare ett oskyldigt offer för gängvåldet” (Aftonbladet, 2020, 9 september). Adriana gestaltas inte endast som ett “offer” utan även ett "oskyldigt offer". Däremot väljer DN att lyfta upp det som Palle Nilsson, biträdande regionchef på polisen i Stockholm, har nämnt angående begreppet "oskyldigt offer" där han uttalar sig för följande: “Man kan tala om oskyldiga offer, men det finns inte skyldiga offer när det är barn som blir ihjälskjutna” (Dagens Nyheter, 2020, 4 augusti). Den tolkning som görs på föregående citat är att det finns både skyldiga och oskyldiga offer, men när det är ett barn som blivit utsatt för ett brott finns det inga skyldiga offer. Med hjälp av gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) kan det antas att denna gestaltning av Adriana påverkar samhällets syn att se på henne där man kan tro att det är en spegling av verkligheten. Idén som gestaltas om att det finns skyldiga och oskyldiga offer stärker resonemanget om att vissa offer får mer legitim status än andra (Christie, 2013). Att Adriana gestaltas som ett oskyldigt offer på grund av att hon är ett barn kan med hjälp av teorin det ideala offret tolkas som att hon omöjligen kan beskyllas för att ha blivit utsatt för brottet samt att hon är ung och svag.

Dagens Nyheter väljer att beskriva Adriana som oskyldig oavsett anledning bakom skjutningen även genom att skriva: ”Oavsett vilka omständigheter som ligger bakom skjutningen är det oerhört tragiskt när ett barn får sätta livet till.” (Dagens Nyheter, 2020, 4 augusti). Detta citat tolkas som sagt att Adriana inte kan beskyllas för brottet hon utsattes för, oavsett anledning. Detta stämmer överens med Christies teori (2013) då offret omöjligen kan beskyllas för att ha blivit utsatt för brottet, det här får Adriana att tolkas som ett *idealt offer*. Utöver föregående egenskap hos offret finns det en till egenskap Christie nämner som får Adriana till ett *idealt offer*, nämligen att hon och den misstänkta gärningspersonen har ingen personlig relation till varandra då skjutningen kan ha skett av misstag. Eftersom det inte är någon som blivit dömd för mordet på Adriana finns det ingen information om gärningspersonen i Aftonbladet eller DN. Därför kan det inte sägas något om huruvida media gestaltar gärningspersonen som ideal eller inte förutom att Adriana som sagt inte kände den eller dem som mördade henne.

Denna händelse är relativt aktuell då den skedde i augusti 2020 och ingen gärningsperson är anhållen för mordet. Därför finns det inte mycket information om gärningspersonen men däremot finns det en hel del beskrivning av offret från hennes familj och vänner. De beskriver henne bland annat som en ängel: "Hon var som en ängel. Jag tror att hon är en ängel nu också" (Aftonbladet, 2020, 4 september). Både tidningarna använder ordet flicka istället för tjej vid beskrivning av Adriana. Aftonbladet skriver det en gång i sin artikel och Dagens Nyheter skriver det upprepade gånger, till exempel: "En 12-årig flicka hade träffats av skott och hennes liv gick inte att rädda" (Dagens Nyheter, 2020, 4 augusti) Med hjälp av gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) tolkas det här som ett sätt att trycka på att offret var så ung och just oskyldig. Här har media makten att fokusera på hur ung offret är, att hon sågs som en ängel av hennes nära och kära samt att hon var så oskyldig. Det är den här ramen, ett ungt offer som är oskyldig och ses som en ängel, som båda tidningarna ställer upp och som läsaren har att förhålla sig till. Denna gestaltning behöver inte nödvändigtvis stämma överens med verkligheten utan det är tidningarna som valt hur de vill gestalta utifrån deras begränsade format.

Adriana gestaltas även som en person som inte var vem som helst utan om hon hade levt hade hon kunnat göra skillnad. Aftonbladet skriver: "Adrianas plats på jorden var inte för ingenting. Hon var här för att skaka om den" och "[...] som en människa som stod upp för utsatta och sa ifrån när hon tyckte något var fel" (Aftonbladet, 2020, 9 september). Detta gestaltar mordet på Adriana inte bara som en förlust för hennes familj och vänner utan för hela samhället. Som tidigare nämnts i analysen är detta ytterligare en gestaltning av offret som visar på att offret gestaltas som en person som står utanför normen på ett positivt sätt.

Det kan tolkas som att Adriana uppfyller alla kriterier för att ses som ett *idealt offer* (Christies, 2013). Eftersom hon var ett barn så ses hon som svag och eftersom hon blev skjuten av en förbipasserande bil så kan det antas att gärningspersonen är över 18 år och därmed större och starkare än henne. Ingen har blivit dömd för mordet ännu men med största sannolikhet var offret och gärningspersonen okända för varandra. På grund av att gärningspersonen eller personerna fortfarande är okända görs det inte några tydliga gestaltningar och det går inte att göra några distinkta tolkningar om huruvida gärningspersonen gestaltas som ideal eller inte. Adriana betraktas inte endast som ett *idealt offer* utan kan även betraktas som ett *verkligt offer* då hon blev offer till gängskjutning som hon inte hade någon koppling med. Ett *verkligt offer* är vanligtvis inte rädd för att viktimeras och att Adriana var ute mitt i natten kan tolkas som att hon inte var rädd för att viktimeras.

Även fast Adriana blev träffad av skottet av misstag och detta kan till stor del tolkas som att hon inte kan beskyllas för brottet, så finns det indikationer på att vissa personer till viss del anklagar henne för sin egen viktimisering. Hennes familj har blivit kritiserad för att hon var ute sent på natten och de har uppkommit fördomar om familjen. Adriana var ute klockan 03.30 för att äta mat med en kompis när hon blev träffad av skott som var menat för en annan person och det verkar som att det är det faktum att hon var ute vid det klockslaget som har kritiserats.

[...] vänder sig emot dem som moraliserar över att en 12-årig flicka var ute på natten. De avslöjar fördomar, det är en obehaglig människosyn [...] Men man kan inte kedja fast sitt barn. Det är mitt i sommarlovet, varmt och ljus ute. Barn har spring i benen. (Aftonbladet, 2020, 4 september).

Just för att offret var ute så sent på natten och detta inte anses vara acceptabelt för ett barn att göra, kan det med hjälp av Christies teori (2013) tolkas som en icke respektabel handling. På grund av detta kan Adriana tolkas som ett mindre *idealt offer*.

Jämförelse mellan fallen. Efter att ha analyserat de fyra fallen tolkas det med hjälp av teorin om ideala offer och gestaltningsteorin, som att Vincent gestaltas som det minst ideala offret och Adriana som det mest ideala. Sammanfattningsvis gestaltas Vincent som en kille som är kriminell, kan till viss del beskyllas för sin egen viktimisering, känner personen eller personerna som sköt honom och är inte svagare än gärningspersonen. Detta gör att han inte tolkas som ett *idealt offer* (Christie, 2013). Istället ges bilden av ett mer *verkligt offer*, utifrån Christies definition, eftersom han antagligen var medveten om riskerna som fanns i och med att han var involverade i kriminella gäng. Dessutom har dödligt våld och framför allt skjutningar inom kriminella miljöer ökat de senaste åren (Brå, 2020). På vissa sätt är mordet på Vincent och Adriana varandras motsatser. Till skillnad från Vincent gestaltas Adriana nästan uteslutningsvis som ett *idealt offer* (Christie, 2013). Hon är väldigt ung, svag i jämförelse med de förmodligen äldre förövarna, hon känner troligtvis inte de som sköt henne, samt att hon till stor del inte kan beskyllas för att ha blivit utsatt för brottet. I samtliga fall är mordet på Adriana det enda fallet där offret inte kände sin förövare.

Hur Adriana och Wilma gestaltas i Aftonbladet och Dagens Nyheter liknar varandra till viss del. Precis som Adriana gestaltas även Wilma som ung och svag i relation till gärningspersonen. Wilma hade dock en relation med personen som dödade henne vilket inte stämmer överens med hur ett idealt offer ska vara enligt Christie (2013). Trots att de kände

varandra gestaltas gärningspersonen som psykiskt instabil, icke genuin och har vanföreställningar vilket gör att man kan tolka honom till stor del som en *ideal förövare*.

Liksom Wilma så kände Peter personen som dödade honom. Peter och Wilma gestaltas på lite annorlunda sätt i media där det kan tolkas som att Wilma anses vara mer svag och underlägsen än vad Peter är. Peter och gärningspersonen var båda killar och jämgamla vilket kan bidra till att Peter inte gestaltas som fysisk underlägsen. Dock gestaltar tidningarna Peter som en person som inte kan beskyllas för brottet och han skulle bada med sin kompis, vilket kan tolkas som en respektabel handling. Utifrån detta är Peter till viss del ett *idealt offer* (Christie, 2013), men Wilma gestaltas till större del som ett *idealt offer*. En bidragande faktor till denna tolkning kan vara att Peter är kille och Wilma är en tjej. Enligt teorin om ideala offer är det framför allt kvinnor som gestaltas som *ideala offer*. Detta kan ha betydelse för varför Peter, men också Vincent, gestaltas som mindre ideala offer än Wilma och Adriana.

Det finns tydliga skillnader i hur Peter och Vincent gestaltas i nyhetsartiklarna. Peter beskrivs ständigt som en fin och snäll pojke som aldrig skulle göra någon illa. "Han hade många vänner och hade aldrig tidigare varit inblandad i något bråk. Han var så långt borta ifrån en kriminalkrönika som man kan komma. Han var världens bästa kille och hängde aldrig med kompisar i centrum" (Aftonbladet, 2019, 5 augusti). Vincent blir istället indirekt skuldbelagd för sitt mord eftersom han själv levtt ett kriminellt liv och sedan förrått sina vänner. "Att 20-åringen kan ha haft dubbla lojaliteter står också klart, det var bara några år sedan som han dömdes för brott som han begått tillsammans med personer som är kopplade till det rivaliserande gänget." (Dagens Nyheter, 2020, 3 januari).

Att offren gestaltas på olika sätt och får olika mycket mediauppmärksamhet kan även bero på att de anhöriga till vissa av offren får komma till tal oftare än andra anhöriga, som till exempel Peters pappa. De flesta nyhetsartiklar om Peter innehåller något typ av uttalande från hans föräldrar vilket kan bidra till att läsaren kan engagera sig och sympatisera med känslorna som de anhöriga delar med sig av. I fallet om Vincent finns de endast en kort kommentar i en av nyhetsartiklarna från hans mormor vilket kan bidra till att läsaren inte kan identifiera sig och sympatisera med de anhöriga och därmed heller inte engagera sig i lika hög grad som i fallet med Peter. Att vissa anhöriga får ta mer plats än andra kan bero på händelsens nyhetsvärde vilket i sin tur kan påverka medias gestaltningar (Strömbäck, 2014). Tidningarna vill locka läsare och när de ser att vissa nyheter får mer uppmärksamhet så gestaltar de sitt innehåll utifrån det.

Jämförelse mellan Aftonbladet och Dagens Nyheter. Baserat på analyserna av nyhetsartiklarna kan man se att det finns vissa skillnader i hur Aftonbladet och Dagens

Nyheter skriver om händelser. Redan i rubrikerna från varje artikel finns det skillnader, vilket är särskilt tydligt i fallet om Wilma. Aftonbladet har rubriken ”Otäcka skriken från lägenheten” (Aftonbladet, 2020, 6 maj) och DN har ”Före detta pojkvännen döms till livstids fängelse” (Dagens Nyheter, 2020, 26 juli). Med hjälp av gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) kan det tolkas som att Aftonbladets rubrik är lite mer dramatisk eftersom den spelar på läsarens känslor genom att presentera en bild av Wilma som skriker inifrån lägenheten. Även om Dagens Nyheter inte har en lika dramatisk rubrik så ligger fokuset på att offret och gärningspersonen kände varandra, vilket kan tolkas som ett försök till att väcka känslor hos läsaren. I fyra av sju nyhetsartiklar använder sig Aftonbladet av citat i rubriken från personer som har hörts i artikeln, till skillnad från Dagens Nyheter som inte har ett enda. Aftonbladet har bland annat rubrikerna “Även mitt liv tog slut då” och “Han umgicks med fel personer”, till skillnad från DN som bland annat har rubrikerna “Sju anhållna efter dödsskjutningen” och “Före detta pojkvän döms till livstids fängelse”

Trots att en del likheter och skillnader har identifierats mellan Aftonbladet och Dagens Nyheter gällande hur offren väljs att gestaltas, är det svårt att uttala sig om vilken effekt dessa gestaltningar faktiskt har och om huruvida det råder *gestaltningsskonkurrens* (Strömbäck, 2014). Eftersom Aftonbladet har flera läsare per vecka än Dagens Nyheter (Kantar Sifo, 2020), kan det antas att Aftonbladet påverkar flera personer än vad DN gör. Det kan även tolkas som att Aftonbladet har större makt, just på grund av att de kan nå flera människor. Som Strömbäck (2014) påstår är makten flytande vilket innebär att även om Aftonbladet har störst makt just nu kan det förändras i framtiden. Om nu Aftonbladets gestaltningar är mer dramatiska och lockar till sig flera läsare skulle det också kunna vara så att effekten av gestaltningarna är större än DN:s. Detta har dock inte visats sig i denna studies empiri utan endast ett antagande med gestaltningsteorin som stöd.

Utifrån materialet ser man att Aftonbladet använder sig av offrets namn i större utsträckning än Dagens Nyheter. Aftonbladet använder sig av offrets namn i samtliga sju nyhetsartiklar kontra DN:s två av fem nyhetsartiklar. Med hjälp av teori tolkas det som att användandet av offrets namn bidrar till att läsaren kan identifiera sig med och känna empati för offret (Christie, 2013). Vet man vad offret heter gör det personen mer verklig, om man dessutom inte vet vem gärningspersonen är eller inte får veta personens namn stärker det bilden av gärningspersonen som omänsklig. Med stöd av gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) kan det tolkas som att offrets namn har en större effekt på läsaren, just på grund av att man identifierar sig med och känner empati för offret. Om det råder *gestaltningsskonkurrens* mellan tidningarna skulle detta i sin tur betyda att Aftonbladet har större makt än DN

eftersom läsarna eventuellt påverkas mer av hur offrets gestaltas i Aftonbladet (Strömbäck, 2014).

Hur gärningspersonerna gestaltas är ganska lik i båda tidningarna. Som tidigare nämnts gestaltas de i hög grad som psykiskt instabila, inte genuina i sina känslor och okänsliga. Gestaltningen av brottsoffren skiljer sig lite mer åt mellan tidningarna, vilket nämnts tidigare under rubriken “Analys av kodning”. Övergripande använder både Aftonbladet och Dagens Nyheter positiva beskrivningar av brottsoffren, men Aftonbladets gestaltning tolkas som mer beskrivande eller känsloladdade än Dagens Nyheter. DN beskriver till exempel offret som omtyckt och glad medan Aftonbladet beskriver offret som begåvad, empatisk, speciell och hjälpsam. Med gestaltningsteorin som utgångspunkt har media begränsat format där de gestaltar nyheter och de måste därför aktivt välja vilket perspektiv som de vill belysa, till exempel (Strömbäck, 2014). Därför tolkas det som att Aftonbladet har valt att gestalta offren med ord som är mer känsloladdade eller beskrivande än vad DN har gjort. Detta kan bidra ytterligare till att Aftonbladet har större effekt på läsarna och att beskrivningarna av offren är mer effektfylld.

Även om tidningarna skriver om samma händelser är innehållet något annorlunda vilket även gestaltar olika verkligheter. Enligt gestaltningsteorin är det lätt att tro att media är en direkt gestaltning av verkligheten och att media är så objektiv som möjligt (Strömbäck, 2014). Eftersom det inte finns något empiriskt underlag för att media skulle vara en representation av verkligheten får man alltså en annan verkligheten beroende av vilket tidning man läser. Aftonbladets läsare får en mer positiv och beskrivande bild av offret än vad Dagens Nyheter läsare får. Varken Aftonbladet eller DN:s gestaltning behöver inte stämma överens med verkligheten, men beroende av vilket gestaltning som är mest effektiv är det den gestaltningen som blir läsarens verklighet.

Analys kopplat till tidigare forskning

Donley och Gualtieri (2017) lyfter fram i sin studie att det är viktigt för media att dra till sig uppmärksamhet då det kan finnas personer som endast läser rubriker utan att läsa hela artikeln. De förklarar även att ett fall kan få mycket uppmärksamhet på grund av offrets nyhetsvärde. Är rubriken tillräckligt uppseendeväckande eller iögonfallande kanske det kan locka läsaren till att också klicka sig vidare till hela artikeln och inte enbart läsa rubriken. Utifrån resultatet och analysen kan det tolkas som att Aftonbladet och Dagens Nyheter skapar dramatik för att locka läsare, vilket även stämmer överens med tidigare forskning av Dixon och Linz (2000). Om rubriken är dramatisk men samtidigt säger väldigt lite om vilket fall

artikeln faktiskt handlar om, tolkas det som att det är ett sätt för tidningen att få folk till att klicka sig vidare till hela nyhetsartikeln. Rubrikerna från Aftonbladet kan tolkas som att de inte säger någonting om vilket fall artikeln handlar om, utan en strategi för att skapa dramatik.

Även Pollak och Kubrin (2000) argumenterar för att dramatik är av betydelse för nyhetsrapportering då det är något som bland annat gör att tidningen säljer bättre. Däremot har Donley och Gualtieri (2017) funnit att personer med avvikande beteende har ett mindre nyhetsvärde än en person som inte är avvikande. Detta skulle gå emot denna uppsats resultat som har visat på att Vincents avvikande beteende är ligger i fokus både i Dagens Nyheter och Aftonbladets representation. Att Vincents kriminella umgänge och avvikande beteenden är en central del i Aftonbladets och Dagens Nyheter nyhetsartiklar kan istället förstås utifrån idén om att just detta anses ha ett stort nyhetsvärde. Donley och Gualtieri (2019) anser även att media gestaltar offren som ansiktslösa och namnlösa och gärningsperson som kändisar. Detta går också emot resultat från denna uppsats eftersom offren oftare nämns vid namn och beskrivs mer djupgående än gärningspersonerna.

Slakhoff och Brennan (2019) påstår i sin studie att viktimisering av svarta ses som en mindre förlust för samhället än viktimisering av vita, samt att brott som sker i utsatta områden tenderar att normaliseras. Eftersom denna uppsats inte har studerat svartas och vitas viktimisering har vi inte funnit resultat som stämmer överens med dessa tidigare fynd. Att brott i utsatta områden verkar normaliseras finns det dock indikationer på, av den orsaken att Vincent blev skjuten i Rinkeby vilket skulle kunna ha betydelse för hur han gestaltas av tidningarna.

Att förövare ofta gestaltas som “outsiders” och offer som “insiders” har visats i Lundströms (2016) studie och dessa fynd bekräftas även i denna uppsats. I de två fall, mordet på Wilma och Peter, där gärningspersonen är bekant för rättsväsendet och samhället blir det mycket tydligt i nyhetsartiklarna och båda gärningspersonerna lider av en allmän psykisk störning. Även detta resultat överensstämmer med Lundströms (2016) studie då redogörelserna för deras psykiska störningar kan bidra till bilden av personer som inte passar in och står utanför samhället, outsiders. Analysen visar genomgående hur offer till stor del gestaltas med positiva beskrivningar och gärningspersonerna med mer negativa. Föreställ er en graf där den stereotypa medborgaren finns i mitten av grafen, gärningspersonen är långt på den negativa sidan och offret är långt på den positiva sidan. Så tolkas den generella bilden som återspeglas av tidningarna när de beskriver gärningspersonen och offret.

Sammanfattningsvis stämmer en del av resultaten från denna uppsats överens med tidigare fynd som gjorts. Bland annat att dramatiken i nyhetsartiklarnas rubriker och innehåll

är viktigt för att locka till sig läsare samt att offer och gärningspersoner i stor grav beskrivs som “insiders” och “outsiders”. Mycket forskning har redan gjorts på svartas respektive vitas viktimisering och hur dessa förhåller sig till varandra. Detta har inte denna uppsats kunnat vare sig bekräfta eller förneka och därför kan det med fördel göras mer forskning på etnicitet kopplat till brott i Sverige i framtiden.

Avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats var att analysera fyra brottsoffer för att undersöka hur dessa gestaltas i Dagens Nyheter och Aftonbladet. Inledningsvis diskuteras analysen kopplat till teori, sedan till uppsatsens syfte och frågeställning. Därefter presenteras en slutsats för att slutligen diskutera uppsatsen styrkor och svagheter samt framtida studier.

Diskussion kopplat till teori

Med stöd av både teorin om ideala offer (Christie, 2013) och gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) tolkar vi Vincent som minst ideal då han gestaltas som illojal och kriminell, samt att vi hittade få nyhetsartiklar om honom vilket antas kan bero på hans låga nyhetsvärde. Eftersom han har ett avvikande beteende tolkar vi honom mer som ett *verkligt offer* då han var medveten om risken att bli viktimerad i och med sin kriminella bakgrund. Trots att Peter var en man, vilket gör honom till ett mindre idealt offer, så gestaltas han som mer idealt än Vincent då han bland annat inte kan beskyllas för sin viktimisering. Även om Peter till viss del gestaltas som ett ideal offer anser vi att Adriana och Wilma gestaltas som mer ideala.

Adriana anser vi vara det offer som gestaltas som mest ideal då hon uppfyller flest av de egenskaper som Christie anser utgör ett idealt offer. Hon var svag och liten, gärningspersonen var starkare än henne, hon kan till stor del inte beskyllas för sin viktimisering och hon kände troligtvis inte sin föröväre. Wilma uppfyller också många av egenskaperna förutom att hon kände sin gärningsperson, därav anser vi att Adriana är det offer som passar bäst in rollen som ett idealt offer. Däremot utifrån gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) så skulle Wilma istället kunna vara den som är det mest ideala offret. Detta tror vi kan bero på att fallet Wilma stämmer väl överens med rådande nyhetsvärdering och normer, då våld i nära relation är relativt vanligt i Sverige idag där man eventuellt kan känna igen sig i den destruktiva relationen som Wilma levde i (Brå, 2018).

Avslutningsvis menar vi att beroende på vilken teori som används för att tolka hur brottsoffren gestaltas så kan man få fram olika ideala offer.

Diskussion kopplat till syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats vad att närmare studera hur brottsoffer gestaltas i två svenska tidningar, Dagens Nyheter och Aftonbladet. De fyra brottsoffren som studerades var Wilma, Peter, Adriana och Vincent. Frågeställningen formulerades därför utifrån syftet som hur gestaltas fyra olika brottsoffer i Dagens Nyheter respektive Aftonbladet.

Frågeställningen besvarades genom en innehållsanalys där gestaltningar av brottsoffren identifierades. Konstruktion av ett brottsoffer gestaltas oftast redan i nyhetsartikelns rubrik. Aftonbladet använder rubriker som är kopplade till offret där fokuset är att beröra läsarens känslor, däremot använder DN rubriker som är mer övergripande om händelsen som tas upp i nyhetsartikelns. Resultatet visade att både Aftonbladet och Dagens Nyheter använder sig av övergripande positiva beskrivningar av brottsoffren. Dock tolkas Aftonbladets gestaltningar som mer beskrivande samt att de använder sig av mer känsloladdade ord än DN.

De mönster vi kan se som kan bidra till en bredare förståelse för hur offer gestaltas i media är att svenska nyhetstidningar tenderar att fokusera på offrets egenskaper. Utifrån vår analys så verkar det som att gestaltningen av brottsoffret skiljs åt beroende på vem offret är och hur denne var som person. För att gestalta ett offer som idealiskt använder tidningarna ord som “fysiskt underlägsen”, “oskyldigt offer”, “empatisk” och “yngre”. För att gestalta ett offer som mindre idealt använder tidningarna ord som “illojal”, “kriminell”, “grov stöld” och “gängkriminalitet” som hävdar offrets delaktighet i händelsen.

Aftonbladet använder sig även utav offrets namn i större utsträckning än DN och det bidrar till att läsaren kan identifiera sig men även känna empati för brottsoffret. Att vissa anhöriga till offren får mer plats i artiklarna än andra kan också ha en bidragande faktor till att vissa av offren får mer uppmärksamhet än andra. Genom känslorna som de anhöriga delar med sig av kan läsaren sympatisera med offrets viktimering. I och med att Aftonbladet är den största tidningen i Sverige idag med flest läsare så kan de även ha störst makt över läsarna. De tenderar att skriva mer personligt om offer och anhöriga men även om gärningspersonen vilket vi anser kan väcka känslor hos läsaren gentemot offret. Vi uppfattar det som att Aftonbladet skriver mer om de dramatiska detaljerna i en brottshändelse medan DN skriver mer för att upplysa läsarna om vad som hänt. Avslutningsvis anser vi att Dagens Nyheter och Aftonbladet gör förhållandevis lika gestaltningar av de fyra brottsoffren där fokuset ligger på offrets positiva egenskaper och oskuld, förutom för offret Vincent där hans kriminella bakgrund är i fokus. Aftonbladet gestaltar en något mer dramatisk och beskrivande representation än vad Dagens Nyheter gör.

Styrkor och svagheter

Nedan följer resonemang kring studiens styrkor och svagheter vilket kan ha påverkat studiens resultat. I en kvalitativ studie där det är forskarnas egna tolkningar som avgör resultatet och analysen kan det vara svårt att förbli objektiv (Yin, 2013). Våra tidigare erfarenheter och förförståelse kring ämnet kan ha påverkar resultatet, vilket vi har försökt minimera genom att hålla en ständig diskussion genom arbetets gång om våra tankar och åsikter. Trots att vår förförståelse kan vara en svaghet för studien, är det också en styrka i att kunna jämföra åsikter med varandra. Genom diskussioner har det öppnat upp för möjligheten att bearbeta texten som inte är lika enkelt när man författar en studie ensam.

Analyserna av materialet gjordes på varsitt håll för att inte påverka varandras arbete. Sedan jämfördes de tre analyserna och det kodade materialet för att hitta likheter och skillnader. Om det visade sig att vi var oeniga i analyserna diskuterades detta för att till slut komma fram till en gemensam kodning och att vi var överens om hur vi uppfattade nyhetsartiklarna. Vilka kategorier och koder materialet skulle bestå av har också diskuterats ett flertal gånger för att försöka nå en samstämmighet författarna emellan. När materialet sedan tolkades har vi försökt förbli så öppna som möjligt och inte låsas fast vid de teorier som användes i denna studie. Detta har dock varit svårt då förkunskaper om teorierna kan ha försvårat möjligheten till att hitta alternativa förklaringar till resultatet.

I urvalsprocessen har valet att fyra brottshändelser gjort att vi kunnat få ett relativt stort material med bred information som är rimligt utifrån studiens givna ramar. Nyhetsartiklarna valdes utifrån bestämda sökord som vilket gör det möjligt för andra forskare att replikera studien. I de fyra brottshändelserna är samtliga offer väldigt unga, 20 år eller under. Detta kan försvaga resultatet eftersom vi eventuellt hade kunnat få bredare information om åldrarna hos offren hade haft en större variation. Nu kan resultatet endast gälla för offer som är unga eller barn. En anledning varför vi fick specifikt brottsoffer som är ungdomar kan bero på att de får mer uppmärksamhet i nyheter (Pollak & Kubrin, 2007). Studien hade förutbestämda sökord där sökningen skett i databasen Retriever, hade studien haft andra sökord samt en annan databas skulle det eventuellt visa andra nyhetsartiklar som fokuserar på en annan åldersgrupp. Vi anser därmed att resultat skulle kunna ha blivit annorlunda om man använt sig utav andra sökord samt nyhetsartiklar då fokuset har varit att analysera hur respektive tidning väljer att gestalta brottsoffer. Det kan även vara till studiens nackdel att endast ha en dags- och en kvällstidning vilket bland annat gör att resultatet från denna studie inte är generaliserbart. Detta gjordes för att begränsa mängd data att gå igenom eftersom studien har en begränsad

tidsram. Att just Aftonbladet och Dagens Nyheter valdes var för att försöka få bred information, trots ett litet urval.

Implikation och framtida forskning

Som tidigare nämnts är det empiriska underlaget bristfälligt gällande teorin om ideala offer (Smolej, 2010). I denna uppsats användes teorin för att få en bredare förståelse för empirin där materialet i vissa fall stämmer överens med teorin och i andra fall inte. Fortfarande, 34 år efter att teorin först lanserades 1986 (Christie, 2013), är det den ursprungliga obearbetade definitionen av ett *idealt offer* som stundom citeras inom kriminologin. Till och med Brottsofferjouren (u.å.) har den definitionen som förklaring på vem som är ett idealt brottsoffer.

Vi anser att framtida forskningen bör undersöka hur en modern och uppdaterad definition av ett ideal offer skulle se ut i dagens samhälle. Dessutom bör man ha i åtanke att Christies definition av ett *idealt offer* är fokuserat på västvärldens normer och kultur, därför är det intressant att forska på vem som ses som ett *idealt offer* i andra delar av världen. Som Smolej (2010) redan fann i sina studier verkar det som att vem som ses som ett *idealt offer* kan se olika ut beroende på samhällen, människor och tid. Det är viktigt att fortsätta studera på ideala offer och framför allt hur brottsoffers gestaltning i media påverkar deras offerstatus, eftersom det kan ha konsekvenser på möjligheten att få hjälp och stöd från samhället.

Denna studie har gjort en innehållsanalys vilket har gjort det möjligt att få en bredare förståelse kring hur media presenterar offer och om det skiljer sig mellan dags- respektive kvällspress. Dock skulle en diskursanalys kunna ge en mycket djupare förståelse och eventuellt kunna ge förklaringar på varför denna studie har fått ett visst resultat (Yin, 2013). Det är även av intresse att begrunda för vem ett brottsoffer är idealt, varför och vem tjänar på fenomenet ideala offer och genom en diskursanalys skulle en studie med ett sådant syfte eventuellt vara möjligt.

På grund av studiens begränsade tid och resurser valde vi att begränsa urvalet genom att bland annat fokusera på mordoffer och enbart fyra brottshändelser. Ett större urval skulle kunna ge ett mycket rikare material att analysera. Dessutom vore det givande om framtida studier studera brottsoffer som är i olika åldrar, inte bara under 20 år, samt studera andra brottshändelser utöver mord. Det skulle vara av intresse att undersöka om en persons ideala offerstatus påverkas av vilket typ av brott som denne har blivit utsatt för och om det skiljer sig mellan en person som har blivit utsatt för mord och ett offer som fortfarande är i livet. Man skulle kunna göra ytterligare jämförelser mellan till exempel kön eller etnicitet och se

om det påverkar hur offret gestaltas i media. Tidigare har det gjorts mycket studier med fokus på etnicitet, men vi har inte hittat några studier som gjorts i Sverige och därför anser vi att det skulle vara intressant samt viktigt att forska om.

Framtida studier skulle exempelvis kunna kombinera olika designer genom att göra en diskursanalys på media samt intervjua brottsoffer om deras upplevelser gällande representation i media och hur det har påverkar dem personligen. Detta skulle ge en mycket djupare förståelse och inte enbart utifrån forskarnas egna tolkningar. Ett annat exempel på hur man kan studera vidare på ämnet är genom en enkätundersökning och därmed kunna generalisera resultatet och analysera materialet med hjälp av statistiska verktyg (Bryman, 2011). Detta skulle kunna bidra med kunskap om vad den generella uppfattningen är hos en viss population om hur olika brottsoffer uppfattas i media beroende på olika aspekter som till exempel, brottstyp, ålder, kön, etnicitet, etcetera. Tidigare studier har visat på att svarta i större utsträckning blir beskyllda för sin utsatthet än vad vita blir, samt att viktimisering av vita offer skulle vara en större förlust för samhället (Slakhoff & Brennan, 2019). Denna uppsats ämnade inte att studera om och i så fall hur etnicitet kan vara en bidragande faktor till en legitim offerstatus, men på grund av tidigare fynd skulle det som tidigare nämnts vara mycket intressant att göra liknande studier i Sverige.

Denna uppsats har studerat hur Aftonbladets och Dagens Nyheters gestaltningar av olika brottsoffer ser ut men inte studerat vilka effekter dessa gestaltningar har. Utifrån gestaltningsteorin (Strömbäck, 2014) ses ofta medias gestaltning som en representation av verkligheten och det är lätt för samhället att tro att allt som sägs i media är sanning. För att ta reda på vilka effekter olika gestaltningar faktiskt har på samhället skulle det vara intressant att studera i framtiden. Med stöd av gestaltningsteorin verkar det som att vissa gestaltningar kan ha mer makt än andra och att det finns en *gestaltningskonkurrens* mellan olika media. Rent konkret skulle framtida studier kunna forska på deltagare som får läsa olika nyhetsartiklar eller andra mediakällor som har gestaltat samma händelser för att sedan bli intervjuade om hur de har tolkat de olika gestaltningarna. Detta skulle kunna ge svar på om vissa gestaltningar har en större effekt än andra. Om så är fallet kan det även antas att till exempel den nyhetsartikel som har störst effekt har även makt att påverka samhället.

Om en viss gestaltning av ett brottsoffer har en effekt på samhället tycker vi det är högst relevant att forska på vad de effekterna är. Det skulle vara av intresse att studera huruvida samhället behandlar offer olika beroende på om de gestaltas som ideala offer eller inte. Även om tidigare forskning har visat på att till exempel svarta offer gestaltas mer negativt än vita (Slakhoff & Brennan, 2019; Dixon & Linz, 2000) eller att olika offer har olika nyhetsvärde

och media tenderar att fokusera mer på de med högst nyhetsvärde (Donley & Gualtieri, 2017), tycker vi att framtida studier bör undersöka vilka konsekvenser detta faktiskt får. Trots indikationer på att ideala offer får mer hjälp och stöd från samhället än icke-ideala, har vi inte funnit empiriskt stöd för detta i tidigare studier och därför anser vi att det bör vara av stor vikt för framtida studier att undersöka.

Brottsofferjouren (u.å.) upplyser om att huruvida ett offer ses som idealt eller inte påverkar den hjälp som offret får, vilket är en av anledningarna till att vi tycker brottsoffers gestaltning i media är så viktigt att forska på. Resultatet från denna uppsats ämnar upplysa läsaren om problematiken kring begreppet *ideala offer* samt ge kunskap om hur brottsoffer kan gestaltas på olika sätt fastän de har blivit utsatta för samma typ av brott, vilket är mord i det här fallet. Uppsatsen har även visat på att en och samma händelse kan gestaltas olika beroende på om det är Aftonbladet eller Dagens Nyheter man läser. Avslutningsvis finns det förhoppningar om att denna uppsats kan väcka diskussioner inom kriminologin kring gestaltningar av brottsoffer. Detta skulle eventuellt kunna leda till en omfattande förståelse för brottsoffer och där eventuella åtgärder kan implementeras för att alla ska få rättslig hjälp oavsett om de gestaltas som *ideala offer* eller inte.

Referenser

- Aftonbladet. (2020). *Om Aftonbladet*. Hämtades 201209 från <https://www.aftonbladet.se/a/LOIQ4/om-aftonbladet>
- Brottsofferjouren. (u.å.). *Ideala brottsoffer*. Hämtades 201211 från <https://www.brottsofferjouren.se/fakta-om-brottsoffer/begreppet-brottsoffer/ideala-brottsoffer/>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Brå. (2016). *Insats Fenix. En utvärdering av polisens särskilda satsning i Järvaområdet*. Rapport 2016:24.
- Brå. (2017). *Brottsutveckling i Sverige fram till år 2015*. Rapport 2017:5.
- Brå. (2018). *Brott i nära relationer bland unga*. Kortanalys 6/2018.
- Brå. (2020). *Dödligt våld i den kriminella miljön*. Rapport 2020:4.
- Christie, N. (2013). The ideal victim. I Fattah, E. A. (red.), *From crime policy to victim policy: Reorienting the Justice System*, (s. 17-30). Palgrave Macmillan, London.
- Dagens Nyheter. (2008). *Om Dagens Nyheter*. Hämtades 201209 från <https://www.dn.se/nyheter/om-dagens-nyheter/>
- Datainspektionen. (u.å.). *Dataskyddsförordningen [GDPR]*. Hämtad 201210 från <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/>
- Dixon, T. L., & Linz, D. (2000). Race and the misrepresentation of victimization on local television news. *Communication research*, 27(5), 547-573.
- Donley, A. M., & Gualtieri, M. C. (2017). "Homeless Killer": An Analysis of the Media's Portrayal of the Victims of a Serial Killer. *Deviant behavior*, 38(2), 226-239.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- Heber, A., Tiby, E., & Wikman, S. (2012). *Viktimologiska forskning* (s. 18). Lund: Studentlitteratur AB.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288.
- Jamshidi, J. (18 november 2019). Peter Plax mördad i Sollentuna - pojke döms för mord. Hämtades 201214 från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Xg3KQ7/tonarspojken-doms-for-mordet-pa-peter-plax>
- Kantar Sifo. (2020). *ORVESTO Internet Oktober 2020*. Hämtades 202122 från <https://www.kantarsifo.se/rapporter-undersokningar/rackviddmatningar/orvesto-internet>

- Kardell, M. & Stigfur, S. (23 oktober 2020). Mordet på Wilma: Hovrätten sänker straffet för Tishko Ahmed. Hämtades 201214 från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/GaGzXJ/hovratten-andrar-straffet-for-mordet-pa-17-ariga-wilma>
- Lundström, R. (2016). Secondary victimization and the collective identity of crime victims: a qualitative analysis of Swedish crime news discourse. *Journal of Scandinavian Studies in criminology and crime Prevention*, 17(1), 36-52.
- Mediaombudsmannen. (u.å.) Publicitetsregler - etik för press, radio och tv. Hämtades 201221 från <https://medieombudsmannen.se/publicitetsregler/>
- Nilsson, B. (2012). Brottsoffer i nutida svensk dags- och kvällspress. I Heber, A., Tiby, E., & Wikman, S (Red.), *Viktimologisk Forskning* (s. 179–199). Lund: Studentlitteratur AB.
- Pollak, J., & Kubrin, C. (2007). Crime in the news: How crimes, offenders and victims are portrayed in the media. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 14, 59-8
- Slakhoff, D. C., & Brennan, P. K. (2019). The differential representation of Latina and black female victims in front-page news stories: A qualitative document analysis. *Feminist criminology*, 14(4), 488-516.
- Smolej, M. (2010). Constructing ideal victims? Violence narratives in Finnish crime-appeal programming. *Crime, Media, Culture*, 6(1), 69-85.
- Strömbäck, J. (2014). Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation. Lund: Studentlitteratur AB
- Silverman, D. (2015). *Interpreting Qualitative Data*. London: Sage Publications.
- United Nations. (1985), *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. Hämtades 201112 från <https://www.un.org/victimsofterrorism/en/node/41>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Stockholm. Vetenskapsrådet.
- Yin, R. K. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur.

Analyserade nyhetsartiklar

- By, U. (3 januari 2020). Sju anhållna efter dödsskjutningen. Dagens Nyheter. <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=0509152020010334e15540efadf9e9f2dfdd5fa70424f6&s=50915&sa=2002583&x=16d7bee80b76e4e7accb7068814c2f7e&tz=Europe/Stockholm&t=1607509136>

By, U. (4 januari 2020). Flera häktade för mord på 20-åringen. Dagens Nyheter.

<https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=05091520200104f7afa774c3158235509dc322738ebb37&s=50915&sa=2002583&x=9e41640d5825d553a6348873691902b9&tz=Europe/Stockholm&t=1607509519>

By, U. & Hjertén, L. (23 oktober 2019). Åklagaren: 16-åringen hade planerat döda en annan person. Dagens Nyheter. [https://nogo.retriever-](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=0509152019102394585d1b013668c4fff04ea615f3286e&s=50915&sa=2002583&x=2433a098cf80eb095c96d622211acea2&tz=Europe/Stockholm&t=1607507195)

[info.com/prod?a=16683&d=0509152019102394585d1b013668c4fff04ea615f3286e&s=50915&sa=2002583&x=2433a098cf80eb095c96d622211acea2&tz=Europe/Stockholm&t=1607507195](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=0509152019102394585d1b013668c4fff04ea615f3286e&s=50915&sa=2002583&x=2433a098cf80eb095c96d622211acea2&tz=Europe/Stockholm&t=1607507195)

Falkirk, J. & Gyllenkrok, C. (4 augusti 2020). Botkyrka sörjer den dödade 12-åringen.

Dagens Nyheter. [https://nogo.retriever-](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=05091520200804a9a2160d7869e776180f69eab1208032&s=50915&sa=2002583&x=78bfed9ed6632a9fa00c0a15acd82c95&tz=Europe/Stockholm&t=1607507893)
[info.com/prod?a=16683&d=05091520200804a9a2160d7869e776180f69eab1208032&s=50915&sa=2002583&x=78bfed9ed6632a9fa00c0a15acd82c95&tz=Europe/Stockholm&t=1607507893](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=05091520200804a9a2160d7869e776180f69eab1208032&s=50915&sa=2002583&x=78bfed9ed6632a9fa00c0a15acd82c95&tz=Europe/Stockholm&t=1607507893)

Herold, L. (26 Juli 2020). Före detta pojkvännen döms till livstids fängelse. Dagens Nyheter.

[https://nogo.retriever-](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=050915202007284e48e0f5aafaddba2b18535f82658eb5&s=50915&sa=2002583&x=14238de49d6d8b1acedb9d9ee53f9a28&tz=Europe/Stockholm&t=1607508847)
[info.com/prod?a=16683&d=050915202007284e48e0f5aafaddba2b18535f82658eb5&s=50915&sa=2002583&x=14238de49d6d8b1acedb9d9ee53f9a28&tz=Europe/Stockholm&t=1607508847](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=050915202007284e48e0f5aafaddba2b18535f82658eb5&s=50915&sa=2002583&x=14238de49d6d8b1acedb9d9ee53f9a28&tz=Europe/Stockholm&t=1607508847)

Jamshidi, J. (8 september 2020). Polisen jagar en misstänkt man. Aftonbladet.

[https://nogo.retriever-](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349202009087523387a45d37e882236bd967b98f0ed&s=57349&sa=2002583&x=d360788a5775de38ac84aa565c8e3f49&tz=Europe/Stockholm&t=1607507749)
[info.com/prod?a=16683&d=057349202009087523387a45d37e882236bd967b98f0ed&s=57349&sa=2002583&x=d360788a5775de38ac84aa565c8e3f49&tz=Europe/Stockholm&t=1607507749](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349202009087523387a45d37e882236bd967b98f0ed&s=57349&sa=2002583&x=d360788a5775de38ac84aa565c8e3f49&tz=Europe/Stockholm&t=1607507749)

Norrgrann, K. (16 maj 2020). Otäcka skriken från lägenheten. Aftonbladet.

[https://nogo.retriever-](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349202005160c138481dc6b404aed9c3b388ce0c3d6&s=57349&sa=2002583&x=933e123741b599a5607b9b80427cfb76&tz=Europe/Stockholm&t=1608119857)
[info.com/prod?a=16683&d=057349202005160c138481dc6b404aed9c3b388ce0c3d6&s=57349&sa=2002583&x=933e123741b599a5607b9b80427cfb76&tz=Europe/Stockholm&t=1608119857](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349202005160c138481dc6b404aed9c3b388ce0c3d6&s=57349&sa=2002583&x=933e123741b599a5607b9b80427cfb76&tz=Europe/Stockholm&t=1608119857)

Rapp, J. (26 augusti 2019). “Även mitt liv tog slut då”. Aftonbladet. [https://nogo.retriever-](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349201908268c38f5875f1678d70e6fee7936e784c5&s=57349&sa=2002583&x=3e91cc4afd7369dcbff9d6928e5271d8&tz=Europe/Stockholm&t=1607507633)

[info.com/prod?a=16683&d=057349201908268c38f5875f1678d70e6fee7936e784c5&s=57349&sa=2002583&x=3e91cc4afd7369dcbff9d6928e5271d8&tz=Europe/Stockholm&t=1607507633](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349201908268c38f5875f1678d70e6fee7936e784c5&s=57349&sa=2002583&x=3e91cc4afd7369dcbff9d6928e5271d8&tz=Europe/Stockholm&t=1607507633)

Sjögren, A. (9 september 2020). "Hon förtjänade så mycket mer". Aftonbladet.

<https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=05734920200909d56d8e156bbc6563445dfb5222a26d5e&s=57349&sa=2002583&x=e52470963d84a6df6ac9c097ce3f7669&tz=Europe/Stockholm&t=1607507813>

Toll, M. (5 augusti 2019). Pappan: 'Han var väldigt populär'. Aftonbladet.

<https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=05734920190805140db350c394840c20973f00ca09f763&s=57349&sa=2002583&x=2e92f5dfc91ef2e297638b9d052e7e1d&tz=Europe/Stockholm&t=1607507544>

Österman, H. (24 april 2020). "Han umgicks med fel personer". Aftonbladet.

<https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=05734920200424d93e9daa9381d33efb881d3fa14e03cb&s=57349&sa=2002583&x=8ae585f5d4a32e1256fb311a852e40de&tz=Europe/Stockholm&t=1607508996>

Österman, H. (4 september 2020). Gänget sköt Adriana, 12. Aftonbladet.

<https://nogo.retriever-info.com/prod?a=16683&d=057349202009040a218916e65645e8d94152534274e185&s=57349&sa=2002583&x=98c4174fa028c164fa300a51647ade73&tz=Europe/Stockholm&t=1607507691>